

**Texts on Equivocation.
Part I. Ca. 1130 - ca. 1270.**

Sten Ebbesen

1. Introduction.

There was considerable disagreement among medieval scholars about how to divide equivocation into types (*modi*). One reason for this was the difficulty of finding an acceptable interpretation and classification of the Aristotelian example 'laborans sanabatur' = (1) "the formerly ailing man recovered", (2) "the presently ailing man recovered". Apparently, the participle is ambiguous as to two temporal domains, the past and the present. This, however, does not seem to be the case if the participle is joined to a present-tense verb. Among the questions such an interpretation raise are: Does this agree with grammatical doctrine concerning tense in participles? Is ambiguous *consignification* sufficient to make a word equivocal, and if yes: how can this fact be made to agree with Aristotle's definition of equivocation? How can the verb part of the syntagm determine the temporal range of the participle? Is this the same phenomenon as that of ampliation of the temporal range of nouns? Central principles of logico-linguistic theory were at stake.

Another difficulty concerned syncategorematic words. Aristotelian equivocation was not made to cope with the ambiguity of prepositions and the like, but this was exactly a topic in which medieval scholars had a great interest. So attempts were made, especially in the twelfth century, to integrate observations about the polysemy of syncategoremes into the framework of the Aristotelian fallacies, and of equivocation in particular. The tension between this native Western tradition for an interest in syncategoremes and Aristotle's concentration on categoremes provoked some fruitful debates.

Towards the middle of the thirteenth century the word 'analogy' began to be used about a type of equivocation in which a word has one sense primarily (*per prius*) and another secondarily (*per posterius*), and a considerable debate about the legitimacy of the concept of analogy developed.

Dé Rijk, with his *Logica Modernorum* (1962-67), laid the foundations for research into twelfth-century theories of equivocation. By the mid 1980s the number of available text editions had been considerably increased, including some lengthy question-commentaries on the *Sophistici Elenchi* from about 1270/80. The first analyses of the new material were offered in articles of mine from 1977, 1979 and 1980.

Since the late 1980s there have been several valuable contributions to the study of medieval doctrines of equivocation; I may mention Rosier 1988, Ashworth 1992 and Marmo 1994. Ashworth is engaged in a long-term project of charting the development of theories of equivocation.

In spite of the many text editions that have appeared over the last four decades, the documentation available for charting the history of equivocation is deficient in important respects. In particular, there is no edition of any *Elenchi*-commentary between that of Anonymus Aurelianensis I (ca. 1175 ?) and that of Albert the Great. Also, some important English texts from the late thirteenth and early fourteenth century remain unedited.

To remedy this defect in the available documentation I shall publish a number of texts from before ca. 1270 in this issue of CIMAGL, and a sequel is planned to appear in a future issue.

2. An inventory of texts about equivocation.

The inventory informs about the place at which each particular work discusses equivocation. It is based on the catalogue of 12th- and 13th-century commentaries on the *Sophistici Elenchi* and treatises on fallacies found in Ebbesen 1993. Identifications of the type "SE5" refer to that catalogue. Bibliographical details about editions are not given if available in my 1993 article.

I have further included a few other relevant texts, among them some commentaries on the *Categories*, but without making any attempt to be systematic in my choice of which ones to mention — of course, equivocation is discussed in every commentary on *Categories* 1.

The entries are arranged in a rough chronological order, but I must stress that it is a very rough one; there are very few works that can be securely dated with a margin of less than ten years on either side of the presumed date.

Adam Balshamensis, *Ars disserendi* xlii-lv, ed. Minio-Paluello (Twelfth-century Logic 1: 26-40; Roma 1956).

SE5 Anon., *Glosae in Arist. SE*. LM 1: 206-207.

SE6 Anon., *Summa SE*. LM 1: 289-305, 431-433.

Petrus Heliae, *Summa super Priscianum*, ed. Reilly (Studies and texts 113, PIMS: Toronto 1993) 1.209

SE8 Anonymus Parisiensis, *Compendium SE*. CIMAGL 60 (1990) 74-81, 66 (1966) 274-281.

SE10 Anon., *Compendiosus tractatus de fallaciis*, CIMAGL 34 (1979) 186-187.

SE13 Anonymus Aurelianensis I, *Comm. SE*. CIMAGL 34 (1979) 84-95.

SE14 Anonymus Aurelianensis II, *De paralogismis*. CIMAGL 16 (1976) 52-58.

- SE15 Anonymus Cantabrigiensis, *Comm. SE*. See pp. 133-140, below.
- SE16 Anon., *Fallaciae Vindobonenses*. LM 1: 499-503.
- SE17 Anon., *Fallaciae Parviponanae*. LM 1: 553-561.
- SE18 Anon., *Fallaciae Londinenses*. LM 2.2: 648-652.
- SE19 Anon., *Introductiones dialecticae Parisienses*. Ms Paris BN lat. 15170: 62rB-va.
- SE20 Guillelmus <de Montibus ?>, *Fallaciae*, ed. Iwakuma Y., *Journal of Fukui Prefectural University* 2 (1993) 6-7.
- SE23 Anon., *Fallaciae Lemovicenses*. CIMAGL 63 (1963) 12-16.
- SE25 Anon., *Tractatus Anagninus de arte sophistica*. LM 2.2: 327-328.
- SE27 Anon., *Dialectica Monacensis*. LM 2.2: 559-565.
- SE28 Anon., *De fallaciis*. Ms clm 14763: 123vB-124rA.
- SE29 Anon., *Summa 'In omni doctrina'*. Edition by B.Bos forthcoming.
- SE31 Robertus Grosseteste (?), *Comm. SE*. See pp. 140-141, below.
- SE32 Petrus Hispanus, *Tractatus VII, De fallaciis* 7.26-56, ed. De Rijk (1972): 98-115.
- SE33 Anonymus, *Fallaciae ad modum Oxoniae*. Two main versions of the text: SE33a *Fallaciae longae*, Kopp, C. (ed.) 1985. Anonymus, *Fallaciae ad modum Oxoniae*. Inaugural-Dissertation, Köln 1985. SE33b: *Fallaciae breves*, id. 'Ein kurzer Fehlschlusstraktat: Die Fallaciae breves (ad modum Oxoniae)', *Miscellanea Mediaevalia* 15: 262-277. SE33b may be an early 14th-century revision of SE33a.
- SE34 Anonymus Monacensis, *Comm. SE*. See pp. 142-151, below.
- SE35 Robertus <Kilwardby>, *Comm. SE*. See pp. 152-164, below.
- SE36 Guillelmus de Shyreswode, *Introductiones in Logicam*, ed. H. Brands & Ch. Kann, Hamburg 1995. *Tractatus VI*, pp. 170-174.
- SE37 Anon., *Dubitabilia de sophistica*. Ms Paris BN lat. 15170: 56v-57rA.
- SE39 Anonymus e Musaeo 133, *Comm. SE*. See pp. 165-169, below.
- SE40 Anonymus, *Compendium* ("Guide de l'étudiant"). Edition by C. Lafleur forthcoming.
- SE41 Nicolaus Parisiensis, *Notulae super librum Elenchorum*. See pp. 169-174, below.
- SE42 Nicolaus Parisiensis, *Summae Metenses*. LM 2.1: 475f.
- SE43 Rogerus Baco, *Summulae dialectices*. AHDLM 54 (1987) 240-243.
- SE45 Robertus codicis Veneti, *Comm. SE*. See pp. 175-179, below.
- SE47 Lambertus, *Summa logices*. Ed. Alessio 148-152.
- SE48 Robertus de Aucumpno, *Comm. SE*. See pp. 180-192, below.
- Albertus Magnus, *Expositio Cat.* 1.2, ed. Borgnet 1: 151-155.
- SE49 Albertus Magnus, *Expositio SE* 1.2.1-2, ed. Borgnet 2: 537-542.
- SE52 Robertus Anglicus, *Comm. SE*. See pp. 193-199, below.
- SE53 Robertus Anglicus, *Super tractatus Petri Hispani*. Actually two related works. See partial edition elsewhere in this issue of CIMAGL.
- SE54 Thomas Aquinas (?), *De fallaciis* 5. Ed. Leonina 43: 405-406.
- Rogerus Baco, *De signis III*, *Traditio* 34 (1978) 93-125.
- SE59 Anonymus Digbeianus, *Comm. SE*. Ms Ox. Bodl. Digby 24: 94v-95v

- SE60 Anon., *Compilatio 'Omnes homines' super Tractatus Petri Hispani* [Not investigated].
- SE61 Anon., *Glossa 'Cum a facilioribus' super Tractatus Petri Hispani*. [Not investigated].
- SE62 Anon., *Glossa super Tractatus Petri Hispani*. [Not investigated].
- SE63 Anon., *Glossae Salamantinae super Tractatus Petri Hispani*. [Not investigated].
Martinus de Dacia, *Quaestiones super librum Praedicamentorum*. CPhD 2 (1961) 159-166.
- SE68 Anonymus C, *Quaest. SE*. CPhD 7 (1977): 282-323.
- SE64 Anonymus SF, *Quaest. SE*. CPhD 7 (1977): 72-137.
- SE65 Aegidius Romanus, *Expositio SE*. Ed. Venice 1500, 10r-11v.
Petrus de Alvernia, *Quaest. Cat.* CIMAGL 55 (1987) 11-17.
Petrus de Alvernia, *Quaest. Int.* 35. CIMAGL 63 (1993) 162-169.
Anonymus Basileensis, *Quaest. Cat.* Ms Basel UB F.III.20: 136rA-137rB.
- SE66 Anonymus Bavaricus, *Lectura super librum Elenchorum*. Ms clm 8002: 4rA-B.
- SE67 Anonymus, *Dubia de aequivocatione*. Ms Cambridge, G&C 469/576 98rA-B.
- SE70 Simon de Faverisham, *Quaest. Veteres SE*. Ed. Ebbesen & al. (1984): 56-86.
- SE71 Simon de Faverisham, *Quaest. Novae SE*. Ed. Ebbesen & al. (1984): 115-130.
Iohannes de Dacia, *Summa Grammatica*, CPhD 1 (1955) 364-386.
- SE72 Anonymus Andegavensis, Angers 418 (405) 171rA-vB.
- SE73 Anon., *De fallaciis*. Digby 24: 91v-92v.
- SE74 Anonymus Pragensis, *Quaest. SE*. Considerable excerpts have been published in CIMAGL 47 (1984) 111-112 and in Marmo 1994.
- SE75 Guillelmus Arnaldi, *Lectura tractatum Petri Hispani*. Ms Tarragona 23: 60r-64r (ca.).
- SE76 Thomas de Wyk, *Fallaciae*. Ms Oxf. Bodl. Digby 204: 81vB-82vA.
- SE78 Anonymus G&C 611-II, *Quaest. SE*. Ms Cambridge G&C 611/341: 1rA-3vA.
- SE78^{bis} Anon., *Problemata de nominibus aequivocis*. CIMAGL 62 (1992) 207-209.
Rogerus Baco, *Compendium studii theologiae*, ed. Maloney (Brill: Leiden &c., 1988) §§ 129-142, pp. 111-118.
Anonymus, *Utrum dictio aequivoca sit una pars orationis*. CIMAGL 62 (1992) 218.
- SE79 Iohannes de Felmingham, *Quaest. SE*. Ms Cambridge G&C 512/543: 30rA-38rB.
- SE81 Iohannes Duns Scotus, *Quaest. SE*, ed. Vivès 2: 10-27.
- SE82 Radulphus Brito, *Quaest. SE*. Extracts in Ebbesen (1977), (1979), (1980).
- SE83 Anonymus G&C 668, *Quaest. SE*. Ms Cambridge, G&C 668*/645: 37r-51v.

3. Bibliography

AHDLM = *Archives d'Histoire Doctrinale et Littéraire du Moyen Age*

Ashworth, E.J. 1992. 'Analogy and Equivocation in Thirteenth-Century Logic: Aquinas in Context', *Mediaeval Studies* 54: 94-135 [NB: There are several other articles about equivocation by E.J. Ashworth].

CIMAGL = This journal.

CPhD = *Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi*, Det danske Sprog- og Litteraturselskab/Gad: Copenhagen, 1955 ff.

Ebbesen, S. 1977. 'Can Equivocation be Eliminated?', *Studia Mediewistyczne* 18: 103-124.

Ebbesen, S. 1979. 'The Dead Man is Alive', *Synthese* 40: 43-70.

Ebbesen, S. 1980. 'Is "canis currit" ungrammatical? Grammar in Elenchi commentaries', *Historiographia Linguistica* 7.1/2:: 53-68.

Ebbesen, S. 1987. 'The Way Fallacies were Treated in Scholastic Logic', *CIMAGL* 55: 107-134.

Ebbesen, S. 1993. 'Medieval Latin Glosses and Commentaries on Aristotelian Logical Texts of the Twelfth and Thirteenth Centuries', In: Ch. Burnett (ed.), *Glosses and Commentaries on Aristotelian Logical Texts*, Warburg Institute Surveys and Texts 23, Warburg Institute: London, at pp. 129-177.

LM = Rijk 1962-7

Marmo, C. 1994. *Semiotica e linguaggio nella scolastica: Parigi, Bologna, Erfurt 1270-1330. La semiotica dei Modisti*, Nuovi studi storici 26, Istituto Storico Italiano per il medio evo: Roma.

Rijk, L.M. de 1962-67. *Logica Modernorum* I, II.1-2, Van Gorcum: Assen.

Rosier, I. 1988. 'Évolution des notions d'equivocatio et univocatio au XIIe siècle', in: Rosier, I. (ed.), *L'ambiguïté. Cinq études historiques*. Presses Universitaires de Lille, pp. 15-32.

4. Ratio edendi.

Orthography, paragraphing and punctuation are the editor's. If only one manuscript is available, corrections that occur in the manuscript are generally signalled as such if they consist in the insertion of letters or words, but not if they consist in the deletion of letters or words. If two manuscripts have been used, one has been assigned the role of *dux*. The apparatus records all the edition's deviations from the wording of the *dux*, but not all variants found in the other mss. In general, no distinction is made between *ante correcturam* and *post correcturam* readings in the *dux*.

5. Sigla

[album]	album <i>delendum censeo</i>
[...]	<i>quaedam omisi</i>
[[album]]	album <i>deletum habet codex</i>
< album >	album, <i>quod numquam in codice vel codicibus fuit, addendum censeo</i>
< < album > >	album, <i>iam deperditum vel invisibile, in codice integro extitisse puto</i>
\album/	album <i>secundario (inter lineas vel in mg.) inseruit scriba</i>
***	<i>lacuna a scriba indicata</i>
< *** >	<i>lacuna a me statuta</i>
†album ac†	<i>verba album ac corrupta esse puto</i>
...	<i>vox quam vel litterae quas legere nequivi</i>
(?)	<i>de lectione vocis praecedentis dubitare licet</i>
alb()	<i>quae litterae post alb scribendae sint propter compendium non liquet</i>
add.	<i>addidit/addiderunt</i>
om.	<i>omisit/omiserunt</i>
def.	<i>deficit, i.e. contextum non habet ut lectio cum lectione in lemmate citata conferri possit.</i>

**Anonymi Cantabrigiensis [SE 15]
*Commentarium in Aristotelis Sophisticos Elenchos***

C = Cantabrigiensis, Collegii Sancti Iohannis, D.12

C 85rB <4. 165b30> SUNT AUTEM SECUNDUM AEQUIVOCATIONEM

Postquam ostensum est quot sunt fallaciae in dictione et quod tot sunt nec plures nec pauciores probatum est, de fallaciis agit ordine congruo, prius de eis quae secundum dictionem fiunt quam de hiis quae extra. Causa autem superius assignata est quae a ratione appellationis sumpta est. Alia etiam poterit assignari quoniam sc. cum quaedam fallaciae fiant ex proprietate dictionum, quaedam ex rerum proprietatibus, illae quae secundum dictionem fiunt magis ad alios fiunt quoniam ad alios decipiendos magis sunt necessariae; illae autem quae secundum rerum proprietatem fiunt secum agentes fallunt; per illas gloria et victoria comparatur, per has propria inscitia manifestatur. Frequentius autem cum aliis agimus quam nobiscum, unde usus illarum magis est necessarius quam istarum, ideoque plus tractandae sunt.

De aequivocatione prius agit, quoniam locus ille publicissimus est et aptissimus est. Quoniam etiam aequivocatio in significatione dictionis, amphibologia in significatione orationis attenditur, dictio autem prior est oratione, ideo haec fallacia prior est amphibologia. Quare autem illae duae priores sunt, in sequenti determinabitur.

Quoniam autem ab Aristotele non nisi exempla de hac fallacia supponuntur, a nobis dicatur quid sit aequivocatio, quid fallacia secundum aequivocationem, quot modis habeat fieri.

Aequivocatio est multiplicitas dictionis plura significantis ex diversis institutionibus. "Multiplicitas dictionis" dico ad differentiam multiplicatis orationis, quae amphibologia, non aequivocatio, debet dici. "Plura significantis" /85vA/ dico¹ ad differentiam quarundam dictionum quae etsi ex diversis adiunctis multipliciter contrahant, non tamen plura significare dicuntur, ut hoc nomen 'sanum', cum unum \solum/ principaliter habeat significare, quandoque ex adiuncto significat effectum sanitatis ut 'medicina est sana', quandoque conservativum sanitatis ut 'diaeta haec sana est', quandoque significativum sanitatis ut '***² haec sana est' vel 'urina sana est'. "Ex diversa institutione" appono ad dif-

1. dico] dicis C, ut videtur.

2. ***] spat. vac. 15-20 litt. reliquit C.

ferentiam quarundam dictionum quae ex demonstratione vel relatione plura significant, ut pronomina; quia enim hoc habent ex una institutione facta in primaria earum impositione, idcirco aequivoca dici non debent.

Largius autem accipitur hoc nomen 'aequivocatio' cum dicitur aliquid esse fallacia aequivocationis. Dicitur enim fallacia aequivocationis quae provenit tum ex multiplicitate vocis plura significantis simpliciter, cum ex multiplicitate vocis \significantis/ plura ex adiunctis et non simpliciter, cum etiam ex diversis eiusdem vocis consignificationibus. Item, tam illa fallacia quam facit dictio plura significans ex diversis institutionibus quam illa quam facit dictio plura significans ex demonstratione vel relatione dicitur fallacia aequivocationis.

Ex hiis ergo colligimus quinque modis fieri hanc fallaciam.

Primum modum facit dictio plura significans ex diversis institutionibus, ut hic 'omnis canis est latrabile animal, quaedam marina¹ belua est canis, ergo quaedam marina belua est latrabile animal'.

Secundum modum facit dictio plura significans ex adiunctis et non principaliter: 'Omne sanum est animal, quidam cibus est sanus, ergo quidam cibus et animal'; 'omne quod ridet est homo, pratum ridet, ergo pratum est homo'. Ad hunc modum reducendae sunt illae orationes in qua appellatio generalis nominis variata ex adiunctione verbi praesentis et praeteriti vel futuri deceptionem facit, ut hic 'quodcumque animal est rationale, heri fuit rationale †et econverso†, omne animal est rationale, ergo omne animal heri fuit rationale'. Similiter 'quicumque phoenix fuit vel non fuit est vel non est †et econverso†, omnis phoenix fuit vel non fuit, ergo omnis phoenix est vel non est'. Huiusmodi quidem² nomina cum verbis praeteriti temporis iuncta habent appellationem pertinentem ad ea quae et sunt et fuerunt, iuncta cum verbis praesentis temporis pertinent tantum ad ea quae sunt, iuncta cum verbis futuri temporis ad omnia ea quae et sunt et erunt. Unde non conceditur quod omnis homo differet ab Antichristo.

Tertius modus huius fallaciae fit ex consignificationibus diversis eiusdem dictionis, ut hic: 'laborans sanabatur et sanus, ergo laborans sanus³ est'; nam haec dictio 'laborans' iuncta [iuncta] cum verbo praeteriti temporis praeteritum consignificat, iuncta cum verbo praesentis temporis

---

1. marina] magna C a.c.

2. quidem] quidam C.

3. sanus] sanum C.

praesens videtur consignificare. Sed notandum est quod in huiusmodi locutionibus 'aliquis laborans sanabatur' haec dictio 'laborans' non ponitur ad supponendum locutioni aliquid sed ad verbi determinationem.

Quartum modum facit dictio diversa significans ex diversa demonstratione, ut hic 'hoc est falsum Socratem esse animal si Socrates¹ est substantia, unde falsum² est Socratem esse animal, ergo illud est falsum si Socrates est substantia.' In prima quidem propositione potest ad diversa fieri demonstratio propter 'hoc' pro/nomen ibi positum, nam et ad dictum hypotheticae et ad consequens illius.

Quinto modo fit haec fallacia quando decipit dictio diversa significans ex diversa relatione, ut hic 'Socrates est rationale vel irrationale quod est asinus, ergo Socrates est animal quod est asinus', nam in prima propositione potest per hoc nomen 'quod' fieri relatio ad hoc 'vel irrationale', ut distinguantur termini isti 'rationale, irrationale quod est asinus', et secundum hoc vera est locutio. Similiter hic decipit diversa relatio et soloecismus infert 'idem est rationale vel irrationale quod est homo'.

Possunt autem illi modi fieri circa omnes partes orationes, non omnes tamen.

Circa nomen quidem quolibet istorum modorum potest fieri deceptio. Primo sic: 'omnis leo est rugibile animal, sed iste homo est Leo, ergo est rugibile animal'. Secundo sic: 'omne universale praedicatur de pluribus, hoc problema est universale, ergo praedicatur de pluribus.' Tertio sic: 'ista duo sunt aliqua viginti, omnia viginti sunt plura quam duo, ergo ista duo sunt plura quam duo'; vel sic: 'iste asinus est res risibilis, omnis res risibilis est homo, ergo iste asinus est homo' — diversa consignificat haec dictio 'risibilis' ex coincidentia diversorum casuum in eadem voce. Quarto modo sic: 'solus Socrates est talis, ergo Plato non est talis' facta demonstratione ad aliud. Quinto modo sic: 'solus Socrates est affectus albedine vel nigredine qua aethiops est affectus, ergo est affectus colore quo aethiops est affectus'.

In verbis et participiis tantum tribus \primis/ modis accidit fallere eo quod ipsa careant demonstratione et relatione.

In verbo primo modo sic: 'quae\cum/que leguntur scribuntur, sed hii flores leguntur, ergo scribuntur'. Secundo modo sic: 'quicumque volat pennas habet, sed sagitta volat, ergo habet pennas'. Tertio sic: 'verum

1. Socratem — Socrates] idem — idem C a.c.

2. falsum] solum C.

est grammaticum et musicum esse Socratem, ergo gram /85vB/maticum et musicum sunt Socrates' — videtur enim quod infinitivus modus habeat consignificationem et pluralis et singularis numeri, unde potest in utrumque resolvi. Similem fallaciam assignant quidam huic parallogismo 'Socratem legere et †c et† erit verum, ergo Socratem legere erit verum'.

In participio primo modo contingit aliquem decipi sic: 'omnes legentes aliqua sunt loquentes, sed isti sunt legentes flores, ergo sunt loquentes'. Secundo modo sic: 'omne currens pedes habet, fluvius est currens, ergo habet pedes', 'isti vident legentes, quicumque vident sunt, ergo isti sunt legentes'.

In pronominiis duobus ultimis modis. Quarto sic: 'tantum Socrates est iste homo, ergo Plato non est iste homo'. Quinto sic: 'solus Socrates est id quod ipse est, ergo Plato non est id quod ipse est', vel sic: 'quicquid vere dicitur de Caesare, dicitur de aliquo; sed hoc vere dicitur de Caesare, ipsum non esse; ergo vere dicitur de aliquo ipsum non esse.'

In adverbiiis primo modo et secundo et quarto <et> quinto accidit fieri parallogismos. Primo modo sic: 'altera istarum boum pariet antea, ergo non pariet posterius'.¹ Secundo modo sic: 'iste homo bene obiit, ergo bene vixit'; similiter 'iste male cantat, ergo male loquitur', 'iste bene percussit illum, ergo bene aliquid fecit'. Quarto sic: 'Socrates est citra Secanam, ergo Socrates non est ultra Secanam' — non est necessarium per diversam demonstrationem adverbiorum. Quinto modo sic: 'Socrates fuit albus vel niger aliquando quando Plato fuit albus, ergo fuit coloratus aliquando quando Plato fuit albus'.

In praepositionibus <fit> fallacia tertio modo frequentissime, et idem in illis est parallogismos fieri tertio modo et secundo; ex diversis enim consignificationibus praepositionum fit fallacia quando fit ex diversis significationibus †vel adiuncta constructis†, ut si dicam 'hac interrogatione tantum quaeritur de qualitate, ergo non quaeritur de Socrate', vel sic: 'iste homo est de Anglia, ergo est de terra'.

In coniunctionibus similiter fit fallacia ex diversis significationibus, ut 'si' quandoque confirmationem, quandoque dubitationem consignificat, unde si sumatur significatio una pro alia, facile poterit quis decipi.

Continuatio. Aequivocatio prima est fallaciarum in dictione sunt autem secundum aequivocationem huiusmodi orationes. Oratio ab Aris-

1. altera — posterius] Cf. *Arist. SE 33.182b17-18*

totele tripliciter dicitur, < dicitur > enim oratio disputatio, dicitur item oratio argumentatio, dicitur item oratio vox significativa ad placitum cuius aliquid partium extra significat. Hic autem dicitur oratio argumentatio. Oratio illa secundum aequivocationem dicitur esse in qua aequivocatio deceptionem facit. Ut quoniam discunt i.e. ut illa argumentatio qua probatur quoniam scientes discunt, illa inquam secundum aequivocationem est, est enim aequivocum hoc verbum 'discere', 'discere' enim secundum unam significationem est intelligere utentem disciplina, secundum aliam idem est quod accipere disciplinam a docente. Fit ergo paralogismus sic: 'grammatici discunt, omnes grammatici sunt scientes, ergo scientes discunt'. Conclusio quidem vera est secundum eandem significationem huius verbi 'discunt' in qua propositio vera est, falsa autem secundum ea < n > dem secundum quam propositio est falsa. Nam dico quod scientes discunt Nam grammatici discunt secundum os, i.e. ita discunt quod intelligunt ore prolata, et cum omnes grammatici sint scientes oportet concedi quoniam scientes discunt. Vel legatur sic ut hos pronomen sit, hoc modo: Bene dico quod sciente < s > discunt, nam grammatici discunt secundum hos, i.e. secundum scientes, i.e. eodem modo quo dicitur de scientibus quod discant dicitur etiam de grammaticis quod discant; ergo cum vere dicatur de grammaticis quod discant, vere dicetur de scientibus quod discant. Discere. Continuatio(?): Dixi hanc orationem esse secundum aequivocationem discere enim est aequivocum ad duo, i.e. 'discere' hoc verbum duo significat \aequivoce/ et intelligere eum qui utitur disciplina et accipere disciplinam ab aliquo ut a docente. Nota quod iste paralogismus spectat ad primum modum huius fallaciae, quem facit dictio principaliter plura significans. Et rursum¹ quoniam: aliud exemplum quod pertinet ad secundum modum huius fallaciae, quem facit dictio ex adiuncto mutans significationem. Oratio talis est: 'omnia expedientia sunt bona, mala sunt expedientia, ergo mala sunt bona'. ... provenit quoniam hoc nomen 'expediens' in prima significatione dicitur eligendum et appetibile, secundum hoc omne expediens est bonum; at quando dicitur malum esse expediens, ibi 'expediens' non dicitur eligendum sed necessarium sive opportunum,² sicut³ dicitur quod expediens sit istud incidi, quia opportunum est. Et

---

1. rursum] *nescioquid* C.

2. opportunum] oportum C. Ex oportet *etymologizasse auctor infra videbitur*.

3. sicut] sive C.

hoc est. Et oratio illa secundum aequivocationem est qua probatur quoniam mala sunt bona, et statim probationem huius inducit, nam quae expediunt sunt bona, mala autem expediunt; conclusio praemissa est. Duplex enim expediens, quasi diceret: hanc orationem sicut et priorem dico secundum aequivocationem esse †... hoc unum expediens(?) non dico duplex, quasi diceret: oratio(?)¹ simpliciter significans†, sed quia uno modo per se, alio modo ex adiuncto dicitur, et vere duplex est /86rA/ ‘expediens’, nam et expediens dicitur necessarium, <i.e.> opportunum fieri, quod i.e. necessarium accidit plerumque in malis, et hoc probatur: est enim malum quidem necessarium tale quod fieri oportet et bona etiam sicut et necessarium dicimus esse expedientia sed secundum aliam significationem quam necessaria. Amplius: exemplum aliud ponit quod ad tertium modum pertinet, quem diversa dictionis eius <dem con> significatio facit. Ponit autem duos paralogismos permiscendo propositiones illorum et assumptiones et conclusiones. Sunt autem hii: ‘quicumque surgebat stat, sed sedens surgebat, ergo sedens stat’, ‘quicumque sanabatur sanus est, laborans sanabatur, ergo laborans sanus est’. In hiis est deceptio ex diversis participii consignificationibus, nam ipsum iunctum cum verbo praeteriti temporis praeteritum tempus consignificat, cum verbo praesentis temporis significat praesens. Et hoc est Amplius argumentationes heae² ad fallaciam aequivocationis spectant quibus probatur eundem sedere et stare, i.e. sedentem stare, quod idem est, et eundem laborare et sanum esse, i.e. laborantem sanum esse. Nam qui: propositiones illorum paralogismorum ponit, Nam <qui> surgebat stat haec est propositio primi; et qui sanabatur sanus est haec est propositio secundi. Surgebat autem sedens: assumptio primi; et sanabatur laborans: assumptio est secundi paralogismi. Nam laborantem: Probat quoniam secundum aequivocationem fiu <n> t huiusmodi orationes. Diversa enim significat participium <in> propositione et assumptione positum, et hoc est: Bene dico quod secundum aequivocationem hic fit deceptio Nam laborantem quidlibet facere aut pati non unum significat haec propositio pro multis ponitur, quasi diceret: ponere hoc participium ‘laborans’ sive etiam aliud participium praesentis temporis, quodcumque ipsum sit, cum verbo activo vel pasivo non est unum tantum significare, immo multa, nam diversa significantur qualibet oratione <in> qua participium ex

1. quasi diceret oratio] q.d.o. C.

2. heae] heq C.

parte suppositi ita copulatur verbo activo vel passivo.

Secundum hoc autem dicemus istas orationes 'laborans sanabatur' < et 'laborans sanatur' > multiplices esse, ut utrobique retineat participium utriusque temporis consignificationem; quod etsi fors\it/an dici posset de hac 'laborans sanabatur' nequaquam dici debet de hac 'laborans sanatur'. Ad hoc dicendum quoniam in istis attendit Aristoteles institutionem quam habent participia praesentis temporis; instituta sunt enim ad consignificationem tam praesentis quam praeteriti imperfecti; unde reddunt propositiones multiplices quibuscumque verbis iungantur si retineant consignificationem ab inventione data. Nos autem non attendimus institutionem sed usum et constringimus ea tantum ad consignificationem praesentis quando¹ cum verbis praesentis temporis iunguntur. Unde dicimus hi[n]c non esse multiplicitatem 'laborans sanatur', quamvis tamen Aristoteles institutionem attendens hoc velit.

Et hoc est Nam laborantem quidlibet facere aut pati, i.e. locutio in qua hoc participium 'laborans' cum aliquo verbo activo vel passivo construitur non unum tantum² significat, et per hoc intellige eodem modo esse in aliis, sc. ubi ponitur hoc participium 'sedens' vel aliud huiusmodi, sed quandoque significat quoniam qui nunc³ laborat aliquid facit vel patitur, aut est locutio in qua 'sedens' construitur cum verbo activo vel passivo, quandoque significat quoniam qui nunc sedet aliquid facit vel patitur, quandoque autem significat quoniam qui laborabat prius aliquid facit vel patitur; similiter et illa in qua ponitur 'sedens' quandoque significat quoniam qui prius sedebat aliquid facit vel patitur. Nihil aliud sibi volunt haec verba nisi quod 'laborans' et 'sedens' iuncta cum verbis activis vel passivis quandoque significant nunc laborantes aut sedentes, unde ut apertius distinguat subdit Verum quasi diceret: Dico quoniam 'laborans' quandoque significat nunc laborantem, quandoque prius laborantem, verum, i.e. sed, ut apertius distinguam dico quoniam sanabatur et laborans et non laborans, i.e. dico quoniam utraque istarum est vera 'laborans sanabatur' 'non laborans sanabatur', nam cum dico 'laborans sanabatur' 'laborans' significat laborantem prius, cum dico 'non laborans sanabatur' 'laborans' significat laborantem nunc⁴. Sanus est autem: Dico

1. quando] quod C.

2. tantum] tantum tantam C.

3. nunc] non C; *item paullo infra*.

4. nunc] notat C.

autem: laborans sanabatur, sanus est autem non laborans, i.e. hoc dico verum esse non laborantem sanum esse, et non solum verum est quoniam non laborans est sanus \autem i.e. sed laborans est sanus/, laborans, dico, ut¹ intelligatur non nunc laborans, sed prius laborans.

Huic² autem manifeste videtur obviare quod³ dicimus tum participia cum adiectiva cum quibuscumque verbis iungantur positionem facere circa ea quae sunt. Unde non concedimus quod laborans sanatum fuerit nisi id quod modo laborat sanatum fuerit, nec album fuisse Socratem nisi aliquid quod modo sit album fuerit Socrates. Sed poterimus praedicto modo solvere, quoniam Aristoteles in huiusmodi locutionibus participiorum institutionem attendit, nunc autem in huiusmodi magis dominatur usus quam institutio.

In hiis tamen habenda est quaedam consideratio, quoniam participia quandoque ad determinationem verborum ponuntur et ad propositum spectant; quandoque ex parte suppositi ponuntur ad determinationem apppositi, ut 'legens proficio', inde etiam est quod huiusmodi dictiones sic positae cum verbis in prima et secunda persona sine pronomine construuntur, quando autem /86rB/ ita est, semper cadunt participia in idem tempus cum verbo appposito; quando vero ex parte suppositi ponuntur, semper praesentis temporis retinent significationem.

Roberti Grosseteste(?), *Comm. in Arist. SE* [SE 31]

O = Oxoniensis Mertonensis 280

O 5vA SECUNDUM AUTEM AEQUIVOCATIONEM etc.

Habito quod sex sunt modi arguendi in dictione et huius fide facta syllogismo et inductione exemplificat de unoquoque illorum eo ordine quo prius posuerat.

Primo ostendit quis modus arguendi secundum aequivocationem, et tria [ponit] exempla ponit circa illum, quae sic diversificantur ad invicem: nam in primo ponitur aequivocum ad maiorem, in secundo ad medium, in tertio ad minorem.

---

1. ut] non C.

2. huic] *potius* hoc C.

3. quod] qui C.

Prima oratio sic formatur: 'grammatici discunt, scientes sunt grammatici, ergo scientes discunt'. [.. /5vB/ .. (*Only the 'discunt' example discussed*)]

SECUNDUM VERO AMPHIBOLIAM etc. [.../6rA/...]

Item quaeritur quae est causa quod tam diversimode formantur huiusmodi orationes a diversis, et utrum pluribus modis recte possunt formari, et si pluribus, quot et quibus, et quis modus convenientior.

Ad hoc dicendum quod omne multiplex secundum aequivocationem et amphiboliam, compositionem et divisionem et accentum duo ad minus significat, et si plura non refert quoad paralogismum vel parelenchum constituendum. Volens igitur paralogizare debet considerare aliquod unum quod uni de duobus significatis per multiplex conveniat, alteri aut <em> non. Deinde debet comparare illud tale inventum ipsi multiplici et uni eorum quae sunt sub eo et in talibus terminis potest ducere ad inconueniens vel minori vel maiori, et secundum quod illud tertium aliud et aliud est, aliū et alius erit paralogismus. Diversitas enim terminorum diversitatem facit paralogismorum. Sumpto uno aliquo tali sequitur alia diversitas eo quod illi tres termini ordinari possunt secundum exigentiam primae, secundae vel tertiae figurae. Et adhuc alia secundum¹ quod est in hoc modo vel in illo. Et adhuc alia secundum quod [est] multiplex poni potest ad maiorem aut ad medium aut ad minorem. Et cum ad maiorem, distinguenda est maior et conclusio², cum ad medium distinguenda est maior et minor, cum ad minorem minor et conclusio. Et qui non novit has diversitates impossibile est quod paralogismorum rectas noverit solutiones, et ex hiis diversitatibus accidit quod a diversis diversimode formantur huiusmodi orationes, et convenientior modus cum fuerit in prima figura †convenientior aliquo quoad malitiam orationis cognoscere, minus convenienter quoad respondentem redarguendum³. † Sciendum(?) etiam quod sive fiant orationes in prima vel secunda vel tertia figura, et multiplex sit ad medium, accidit peccatum⁴ ex parte syllogismi proprie; cum vero ad maiorem vel minorem, accidit proprie peccatum ex parte contradictionis.

1. secundum] quod O.

2. conclusio] econ(vers)o O; *item paullo infra*.

3. redarguendum] redargutionis O a.c.

4. accidit peccatum] aliquam(?) positionem(?) O.

Anonymi Monacensis [SE 34]
Commentarium in Sophisticos Elenchos
 A (dux) = Admontensis 241. M = clm 14246

A 16vA, M 7vB

<4. 165b30> SUNT AUTEM SECUNDUM AEQUIVOCATIONEM etc.

Posita divisione fallaciarum in dictione et probato numero hic incipit determinare de sophistico syllogismo secundum unumquodque membrum divisionis. Unde non dicimus quod determinet ibi de fallaciis, sed magis proprie loquendo dicimus quod determinat de sophistico syllogismo secundum unamquamque fallaciam.

Haec pars posset dividi in partes sex secundum sex membra divisionis praedictae [.../A 16vB/...] Prima istarum est praesentis lectionis. Quae potest dividi in tres partes secundum numerum parallogismorum quos ponit, ponit enim tres parallogismos differentes secundum /M 8rA/ speciem. Primo ponit parallogismum in quo incidit aequivocatio eo quod aliqua dictio principaliter plura significat; secundo, ut ibi et rursum quoniam mala bona sunt, ponit secundum in quo per prius et posterius; tertio ut ibi amplius eundem sedere et stare ponit tertium parallogismum, in quo incidit aequivocatio ex diversa consignificatione dictionis. Ordo et sufficientia patebit inferius in opponendo.¹ Et quaelibet istarum partium dividitur in duas, nam in unaquaque ponit primo exemplum de parallogismo quem intendit, secundo probat suum exemplum esse competens. Et satis patet ordo istius ultimae divisionis, quia, supple, est prius ponere suum exemplum quam ostendere ipsum esse competens. Ordo aliarum partium satis patebit exponendo litteram et in sententia. [...*Discussion of the 'discere' and the 'expediens' examples* ...]

Hoc habito sequitur tertia pars principalis, in qua ponit tertium parallogismum; et ponit duos parallogismos differentes solum secundum materiam, habent enim identitatem secundum speciem. Primus est talis: 'quicumque surgebat stat, sedens surgebat, ergo sedens stat'; conclusio est falsa. Alius est talis: 'quicumque sanabatur sanus est, laborans sanabatur, ergo laborans sanus est'; similiter conclusio est falsa. Hoc habito approbat Auctor huiusmodi exempla tangens peccatum vel defectum huiusmodi parallogismorum ubi dicit nam laborantem etc. Dicit ergo quod praedicti parallogismi non valent quia mediae propositiones sunt

---

1. ordo — opponendo A] *om.* M.

duplices, sc. ista 'laborans sanabatur' 'sedens surgebat', quia huiusmodi participia 'sedens'¹ 'laborans' coniuncta cum verbo praeteriti temporis non unum significant,² immo aequivoce dicuntur: possunt enim teneri³ pro praesenti vel⁴ pro praeterito. Unde sensus est 'laborans sanabatur' id est "laborans nunc sanabatur" vel "laborans tunc", primo modo vera, secundo modo falsa, et accipitur 'laborans' id est "infirmus", et similiter dicendum est de consimilibus.

Item, notandum quod praedictorum parallogismorum primo ponit conclusionem ubi dicit eundem sedere et stare /A 17rA/ et laborare et sanum esse⁵ [...]

Circa partem istam quattuor quaerenda sunt.

Primum est utrum aequivocatio et amphibolia differant secundum speciem vel non.

Secundum est de ordine et sufficientia parallogismorum aequivocationis.

Tertium de secundo parallogismo quem ponit ex significatione per prius et posterius, qualiter sit ibi aequivocatio.

Quartum et ultimum est de ultimo parallogismo, utrum cum dicitur 'laborans sanabatur' habeat illud participium duo tempora a se vel ab adiuncto, et utrum haec sit duplex 'laborans sanus est' sicut ista 'laborans sanabatur'.

< *Quaestio 1* > Circa primum quaeritur utrum aequivocatio et amphibolia differant secundum speciem.

Et videtur quod sic [...] /A 17rB/ [...]

< *Quaestio 2* > Circa secundum quaeritur, et quaeritur de sufficientia⁶ et ordine istorum parallogismorum.

Videtur quod insufficienter ponat:

1. Quia cum ex diversa relatione posset fieri aequivocatio, de hoc parallogismo non fecit mentionem in Littera, videtur esse insufficiens.

2. Item, cum aequivocatio fiat ex eo quod aliqua dictio posset esse diversarum partium orationis, ut patet quia haec dictio 'quod' potest esse

1. sedens] surgens AM.

2. significant] significat A : consignificat M.

3. enim teneri] teneri A : enim supponere M.

4. vel M] et A.

5. item — esse A] om. M.

6. sufficientia M] sub(stanti)a A.

nomen vel coniunctio et contingit fieri aequivocationem, et cum non fiat mentio de hiis videtur esse deminutus.¹

3. Item, cum contingat fieri aequivocationem ex transumptione et huius exemplum² non ponit, videtur esse insufficiens.

Ad hoc dicendum quod iste paralogismus est communium modorum aequivocationis et amphiboliae, et propter hoc in illa parte ubi determinat de communibus modis debet ipsum apponere et non hic.

Contra hoc sic obicitur: quia etsi transumptio vocis complexae sive dictionis sit communis modus aequivocationis et amphiboliae, tamen transumptio vocis imcomplexae sive dictionis est proprius modus aequivocationis, et sic de huiusmodi potuisset et debuisset posuisse exemplum, ut videtur.

Iterum, illud videtur efficaci ratione, quia primus modus communis aequivocationis et amphiboliae est quando dictio vel oratio principaliter plura significat, sed tamen quando dictio principaliter plura significat competit solum aequivocationi, et de hoc ponit exemplum in aequivocatione, ut patet in primo paralogismo. Similiter quando oratio principaliter plura significat competit amphiboliae solum, et de illo in amphibolia ponit exemplum. Ergo a simili, etsi transumptio dictionis et orationis sit communis modus, tamen in transumptione dictionis per se deberet ponere exemplum in aequivocatione et <in> transumptione orationis per se in amphibolia. Quare videtur solutio eorum esse insufficiens.

4. Item, de ordine huiusmodi paralogismorum aequivocationis et penes quid sumantur potest quaeri, ut hoc habito pateat ordinatio partium huius lectionis.

<Ad 4> Ad hoc ultimum primo solvendum est: cum aequivocatio proveniat in dictione aut provenit ratione significati aut consignificati, quia plura non sunt in dictione. Si gratia consignificati, sic est ultimus paralogismus vel duo ultimi paralogismi, qui proveniunt ex diversa consignificatione temporis.³ Si aequivocatio accadat in dictione gratia significati, aut illa dictio significabit unum, aut plura. Si unum, aut dicetur de suis suppositis secundum unam rationem, et sic nullam aggenerat fallaciam; aut non dicetur secundum unam rationem sed secundum prius et

1. videtur esse deminutus A] quare videtur insufficiens M; *omnia quae sequuntur usque ad* Quare videtur solutio eorum esse insufficiens *om.* M *homoeoteleuto deceptus.*

2. exemplum] paralogismum A : *def.* M.

3. qui — temporis A] *om.* M.

posterius de suis suppositis¹ et sic est secundus modus, quem ponit in Littera, qui concludit quia mala bona aut sint expeditia.² Si vero dictio significat multa, aut aequaliter aut non. Si aequaliter, sic est primus modus; si non aequaliter, sed unum secundum quid,³ alterum simpliciter, sic est tertius⁴ ex transumptione, de quo non posuit exemplum in parte ista.

Ex hoc potest patere ordo, quia prius est significatum quam consignificatum, et sic duo prima ante tertium. Item, veriori modo est aequivocatio cum dictio plura significat aequaliter quam quando significat unum, tamen per prius et posterius de suppositis dicitur,⁵ et propter hoc primus modus ante secundum. Et sic patet ordo et numerus.

Respondendum est ad obiecta secundum ordinem.

<Ad 1-2> Ad primum et secundum insimul dicendum quod aequivocatio quae provenit ex diversa relatione reponitur sub primo modo, similiter aequivocatio proveniens ex eo quod aliqua dictio potest esse diversarum partium orationis reducitur ad primum modum.

<Ad 3> Ad aliud quod quaeritur de modo transumptionis, quare non ponit exemplum de ipso, dicendum quod haec est ratio quoniam illud quod significat dictio transumptive significat ab usu loquendi, et similiter oratio, sed non est idem⁶ usus loquendi apud omnes nec etiam apud eosdem in omni tempore, et propter hoc non ponit de tali aequivocatione exemplum, quia forte apud graecos est talis aequivocatio aliqua quae non est apud nos et econverso, nec esset reperire generale exemplum quod apud omnes et in omni tempore duraret.

Et sic potest patere solutio ad quaesita.

Diversitas autem paralogismorum huius fallaciae alio modo potest sumi quam dictum sit, ut tactum fuit in sententia, ut in primo modo impediatur contradictio, et non syllogismus, ut visum est; et in aliis⁷ orationibus sequentibus solum syllogismus. Et patet ordo, quia etsi⁸ syllogismus ante /A 17vB/ elenchum vel contradictionem, tamen contradictio

1. secundum unam rationem et sic nullam — suppositis M] *om.* A.

2. qui — expeditia A] *om.* M.

3. quid] \et proprie et/ *add.* M.

4. tertius M] quartus A.

5. quando — dicitur A] unum per prius et reliquum per posterius de suppositis M.

6. est idem M] e <st> > vel A.

7. aliis M] aliquibus A.

8. quia etsi] quia A; etsi M.

magis intenditur a sophista. Alii vero sic differunt quia secundus impedit /M 8rB/ syllogismum propter duplicitem maiorem vel minorem,¹ tertius impedit syllogismum propter duplicitem minorem solum et non maiorem, ut patet inspicienti formam praedictorum modorum.

< *Quaestio 3* > Circa tertium quaeritur de hoc paralogismo 'quaecumque expediunt bona sunt etc.', qualiter ibi sit aequivocatio.

Et videtur quod ibi non sit aequivocatio:

1. Quia omnis aequivocatio provenit ex comparatione unius vocis ad diversa significata vel consignificata, quia aliter non esset duplicitas; sed analogum non diversa significat sed unum, sicut patet in hoc nomine 'ens' 'unum' et similibus² quamvis multa supponant;³ nec propter diversa consignificata⁴ ponitur aequivocatio in analogo in quantum analogum; ergo videtur quod in termino analogo non possit accidere aequivocatio propter ipsam analogiam.

2. Ad idem. Quando aliquid dicitur per prius et posterius de quibusdam, per se sumptum sine determinatione aliqua tenetur pro eo de quo per prius dicitur, ut habetur ab illo verbo Aristotelis in fine secundi Topicorum "quod nullo addito dico, simpliciter dico"; ergo, cum hoc nomen 'expediens' dicatur per prius et posterius de bonis et de malis, videtur quod si per se sumatur quod pro bono tenebitur tantum. Ergo cum dicitur 'quaecumque expediunt bona sunt', haec est vera simpliciter et non duplex; sed haec 'mala expediunt' erit falsa simpliciter, cum < enim > non trahatur per aliquam determinationem tenebitur pro bono simpliciter,⁵ et ita illa minor est falsa. Sed tunc est solvendum per interemptionem et non distinguendo, et non accidet ibi aequivocatio neque erit⁶ aliqua praemissarum duplex.

Ad hoc dicendum quod aequivocatio non provenit solum ex comparatione vocis ad significata diversa vel consignificata,⁷ quia tunc nullo modo esset in praedicto argumento sive paralogismo aequivocatio, cum non sint ibi diversa significata vel consignificata.⁸ Hoc enim verbum

1. maioris vel minoris A] maioris tantum M.

2. similibus] similia AM.

3. quamvis — supponant] quod multa supponunt A : quamvis multa supponat M.

4. consignificata M] significata A.

5. cum — simpliciter M] om. A.

6. neque erit M] nisi sit A.

7. significata diversa vel consignificata M] significatum A.

8. cum — consignificata A] om. M.

'expediunt' nec plura significat nec plura consignificat. Sed dicendum quod aequivocatio aliquando provenit ex comparatione vocis significantis ad sua supposita et non ad¹ significata, sicut patet in analogis: in analogis enim est aequivocatio ex comparatione vocis significantis ad supposita, quibus suppositis convenit illa vox significans per prius et posterius. Et quod hoc analogum diversimode recipit praedicatum pro suis suppositis, quia pro uno per se et per prius, pro alio per posterius et ex consequenti, [et] hoc patet propter hoc quod ipsum analogum per prius de uno dicitur, de altero per posterius, quantum est de se; et hoc exigit duplicitas. Et decipimur ex eo quod una et eadem est vox et credimus quod dicatur eodem modo de suis suppositis et quod praedicatum conveniat eodem modo analogo pro quolibet supposito. Unde dicimus hanc esse duplicem 'quaecumque expediunt bona sunt' ex eo quod potest teneri et distribui ille terminus pro illis suppositis pro quibus per prius tenetur, et sic est vera; vel pro eis pro² pluribus per posterius, et sic est falsa, et tunc non convenit praedicatum subiecto. Eodem modo minor est distinguenda. Patet ergo qualiter³ ibi sit aequivocatio.

Ad obiecta respondendum est sic:

<ad 1> Ad primum dicendum per interemptionem quod aequivocatio non solum causatur ex comparatione signi ad significatum vel⁴ consignificatum, sed ex comparatione signi significantis sive vocis ad supposita, ut visum est, dummodo illa supposita per prius et posterius contineantur sub illo termino; quia si eodem modo, hoc non causaret aequivocationem.

<Ad 2> Ad aliud dicendum quod aliquid dici per prius et posterius de quibusdam potest esse dupliciter, quia aut erit sensus quod illud dicatur de uno⁵ simpliciter et de altero secundum quid et deminute, ut dici per posterius idem sit quod dici secundum quid et non simpliciter, dici per prius id est simpliciter. Et tunc bene concedendum quod si sumatur sine determinatione tenetur pro eo de quo per prius dicitur et simpliciter, ut patet in hoc nomine 'idem' et in hoc nomine⁶ 'homo', quia hoc nomen 'idem' per se sumptum tenetur solum pro eodem

---

1. ad M] *om.* A.

2. eis pro M] *om.* A.

3. qualiter M] equaliter A.

4. vel M] sive significati ad A.

5. uno M] aliquo A.

6. idem — nomine M] *om.* A.

numero et 'homo' per se sumptus pro¹ homine vivo, nec tenetur pro eis de quibus dicitur secundum quid nisi secundum additionem aliquam.² Alio modo potest dici aliquid de aliquibus per prius et posterius quando convenit utrique, tamen per prius est natum convenire uni quam alteri, ut 'ens' convenit substantiae et quantitati, et sic de aliis: quodlibet enim istorum est ens — substantia est ens, quantitas est ens etc. —, tamen 'ens' per prius natum est convenire substantiae quam aliis, sicut 'sanum' dicitur de urina et animali, quia per prius impositum est et innatum³ ut dicatur de animali quam de urina. Similiter et 'expediens' de bono et malo. In talibus non est verum quod si sumatur per se, quod dicatur solum de⁴ eo de /A 17vB/ quo per prius dicitur.

Ad illud quod obicitur quod Aristoteles dicit "Quod nullo addito dico simpliciter dico", intelligendum est "quod nullo addito etc." id est "quod dicitur sine determinatione vel additione, dicitur in communi suo ambitu", ut "dici simpliciter" dicatur idem quod "dici in sua communitate" et non sit sensus ut dicatur de eo de quo dicitur simpliciter.⁵

Et sic patet solutio ad obiecta. Haec omnia facilia sunt ad opponendum, difficilia vero ad bene solvendum.

< *Quaestio 4* > Circa quantum quaeritur de hoc paralogismo 'quicumque sanabatur sanus est etc.'.

< *Qu. 4.1* > Et quaeritur de minori, sc. de hac 'laborans sanabatur', utrum sit duplex secundum aequivocationem.

Et videtur quod non.

1. Quia ille terminus 'laborans' duo tempora quae habet in illa oratione aut habet de se aut⁶ ex ordinatione quam habet cum illo verbo.

< *1a1* > Si ex ordinatione, tunc est haec duplex secundum amphiboliam.

< *1a2* > Item, cum dicitur 'album erit' vel 'album fuit', ille terminus 'album' habet ex additione sui ad verbum⁷ duo tempora; ergo si hoc faceret duplicitatem, haec esset duplex 'album erit'⁸ et consimiles. Quod cum sit falsum, videtur quod iste terminus 'laborans' si haberet duo

1. eodem — pro M] *om. A.*

2. nec — aliquam A] *om. M.*

3. impositum est et innatum A] natum est M.

4. quod dicatur solum de A] stat solum pro M.

5. et non — simpliciter A] *om. M.*

6. aut] a suo adiuncto sc. *add. M.*

7. additione sui ad verbum A] ordinatione sui cum verbo M, *quod praeſtare videtur.*

8. album erit A] album fuit album erit M.

tempora ex adiunctione¹ et non de se, quod hoc non faceret duplicitatem sed duas causas veritatis sicut² ex alia parte. <1b> Si dicatur quod iste terminus 'laborans' habet de se duo tempora, et tunc hoc est contra Donatum et Priscianum³ qui dicunt quod in participio non sunt nisi tria tempora; quare sic⁴ non est respondendum.

2. Iterum, si ita esset quod de se duo tempora haberet hoc participium 'laborans' et sic de aliis consimilibus, et tunc ubicumque poneretur huiusmodi participium esset locutio duplex; quare haec esset⁵ duplex 'laborans sanus est' quam habet⁶ pro falsa. Quare videtur quod non sit ponendum quod illa duo tempora de se habeat illud participium, et sic restat secundum Priscianum sc. non esse ibi aequivocationem.

<Qu. 4.2> Gratia eius posset quaeri utrum ista 'laborans sanus est' 'sedens stat' posset esse duplex⁷ quemadmodum illae 'laborans sanabatur' 'sedens surgebat'.

Et videtur quod sic, quia cum illud participium de se habeat⁸ illa duo tempora, ut iam videbitur, ergo qua ratione distinguenda est una et altera; ergo sicut haec est duplex 'laborans sanabatur' similiter haec 'laborans sanus est'.⁹

Sed contra. In appellationibus habemus regulam hanc quod terminus communis non habens vim ampliandi etc. supponens verbo de praesenti non habenti vim ampliandi restringitur ad supponendum pro eis quae sunt sive ad praesentes; ergo cum dicitur 'laborans sanus est', ille terminus 'laborans' pro praesentibus solum supponit, et ita non habebit duo tempora.

Ad idem. Verbum praesentis temporis eandem virtutem habet¹⁰ restringendi ex parte ante et ex parte post; sed cum dicitur 'sanus est laborans' iste terminus 'laborans' solum pro praesentibus supponit, et

---

1. adiunctione A] ordinatione sui ad verbum M.

2. sicut] fuit *add.* M.

3. Priscianum] non *add.* A.

4. sic M] hic A.

5. esset M] est A.

6. habet] auctor *add.* M.

7. gratia — duplex A] gratia posset quaeri utrum haec sit duplex 'laborans sanus est' et 'sedens stat' M.

8. illud participium de se habeat A] illa participia de se habeant M.

9. ergo — sanus est A] *om.* M.

10. habet M] *om.* A.

hoc patet, quia sequitur 'sanus est laborans, ergo sanus¹ laborat'; ergo similiter pro praesentibus supponit cum ponitur a parte ante.² Quare haec 'laborans est sanus' non est distinguenda neque consimilis.

<Qy, 4.3> Ultimo quaeritur propter quid potius ponitur exemplum in accidentibus verbi quam nominis, cum similiter diversitas accidentium in nomine faciat duplicitem sicut diversitas accidentium in verbo.

<Qu. 4.4> Item quaeritur quare potius in tempore quam in aliis accidentibus verbi.

<Solutio ad qu. 4.1> Ad primum dicendum quod in praedicto paralogismo et consimilibus est aequivocatio et est duplicitas in minore propositione, scilicet in hac 'laborans sanabatur' et in hac 'sedens surgebat' ut visum est in sententia.³

Et dicendum quod hoc participium 'laborans' de se habet praesens et praeteritum imperfectum et non ex adiuncto, ut conclusum fuit per duas rationes <1a1-2>, quia si haberet ex adiuncto, nulla esset duplicitas, aut si esset, magis esset secundum amphiboliam. Unde concedimus illas duas rationes. Et quod hoc sit verum, sc. quod huiusmodi participia duo tempora habeant de se, habetur expresse a Prisciano in minori volumine versus finem capituli⁴ de figurativis locutionibus⁵ ante illud capitulum "De tu quoque quidam dubitaverunt",⁶ ibi enim dicit Priscianus quod participia desinentia in -ens vel in -ans et similiter verba infinitivi modi habent duo tempora, praesens et praeteritum imperfectum, et subiungit exempla, sicut patebit ibi.⁷

<Ad 1.b> Ad illud quod obicitur quod Priscianus et Donatus dicunt quod participia non habent nisi tria tempora, et ita huiusmodi participia solum sunt praesentis, dicendum quod debet intelligi sic quod participia non habent nisi tria tempora distincta, confuse tamen omnia habent. Unde /A 18rA/ sub⁸ praesenti comprehenditur praeteritum imperfectum.

<Ad 2> Ad illud quod obicitur si hoc participium 'laborans' de se habet duo tempora, ergo haec est duplex 'laborans sanus est' et similiter

1. sanus — sanus — sanus A] sedens — sedens — sedens M.

2. pro praesentibus — ante A] supponit a parte subiecti, sc. pro praesentibus solum M.

3. scilicet — sententia A] om. M.

4. in minori — capituli A] versus finem \primi/ minoris voluminis versus finem M.

5. locutionibus M] in lectione A.

6. De 'tu' quoque quidam dubitaverunt = Prisc. Inst. 17.26.190, GL 3.202.8

7. Prisc. Inst. 17.24.180, GL 3.199.23-26.

8. sub M] cum A.

omnis locutio in qua ponuntur huiusmodi participia, dicendum quod non est verum, ut ostendunt duae rationes, quia restringitur illud participium a verbo praesentis temporis. /M 8vA/ Unde ex additione removetur aequivocatio. Et hoc vult Boethius in fine Divisionum. Sed si non removeretur aequivocatio, bene obiceret.

< *Solutio ad qu. 4.2* > Per hoc patet solutio ad illa quae quaerebantur de hac 'laborans sanus est' et de consimilibus. Dicendum enim quod non sunt duplices, immo est ibi coartatio, ut dictum est.

< *Solutio ad qu. 4.3* > Ad illud quod ultimo quaeritur, quare potius ponitur exemplum in accidentibus verbi quam nominis, dicendum quod quaedam¹ sunt accidentia quorum diversitas diversificat constructionem — sicut diversitas accidentium in nomine —, et huiusmodi duplicitas tunc magis est in oratione quam in dictione absolute, et forte² magis facit amphiboliam quam aequivocationem; sed diversitas temporis non diversificat constructionem sed tantummodo veritatem vel falsitatem, et propter hoc duplex quod est ex diversitate temporis, ut videtur, ita operatur aequivocationem. Ob hoc in accidentibus verbi magis ponit exemplum quam in accidentibus nominis, cum nullum tale esset in nomine.

< *Solutio ad qu. 4.4* > Ex hoc patet ulterius quare potius inter accidentia verbi posuit exemplum quantum ad tempus quam quantum ad aliud, quia, sicut dictum est, diversitas temporis non diversificat constructionem sicut diversitas aliorum accidentium, vel si diversificet, minus tamen et magis raro.

Expositio Litterae. Continuatio talis est: Ita sunt sex fallaciae in dictione, sc. aequivocatio etc., autem pro "sed", sed huiusmodi orationes paralogisticae quae sequuntur sunt secundum aequivocationem. [.../A 18rB/ ...]. Et notandum quod appellat hic "laborantem" infirmum.

---

1. quaedam M] om. A.

2. absolute et forte A] absoluta et talis \multiplicitas/ M.

Roberti < Kilwardby > [SE 35]
Commentarium in Sophisticos Elenchos

P (dux) = Parisinus, BN, lat. 16619; C = Cantabrigiensis Domus Petri 205.

C 282rB, P 7vA.

<4. 165b30> SUNT AUTEM SECUNDUM AEQUIVOCATIONEM

Pars illa in qua determinat de locis sophisticis in dictione divisa fuit in partes duas, in quarum prima determinat de eis in generali, in secunda in speciali. Terminata est prima pars, hic incipit secunda. Et dividitur in tres secundum triplicem multiplicitem quam distinguit Commentator super hunc passum, in quarum prima determinat locos in dictione in quibus est multiplicitas actualis, in secunda cum dicit Secundum autem compositionem locos in quibus est multiplicitas potentialis, in tertia vero cum dicit Quae vero accidunt secundum figuram dictionis ponit locum in quo est multiplicitas phantastica. Et ordinantur sic istae tres partes, quia maior est efficacitas ad decipiendum in multiplicitate actuali quam <in> potentiali, et maior in potentiali quam in phantastica. Pars autem prima, sc. illa in qua determinat de locis in quibus est multiplicitas actualis, dividitur in duas, in quarum prima determinat de istis in se divisim non comparando eos ad invicem secundum numerositatem modorum, in secunda comparando eos adinvicem cum dicit Sunt autem tres modi secundum aequivocationem et amphiboliam.¹ Prima in duas; in prima determinat locum operantem actualem multiplicitem in dictione, in secunda cum dicit Secundum amphiboliam locum operantem actualem multiplicitem in oratione.

Pars prima habet tres secundum tres modos aequivocationis, primo enim ponit orationem in qua /P 7vB/ est aequivocatio ex principali significatione dictionis, secundo cum dicit et rursus ponit orationem in qua est aequivocatio ex eo quod dictio significat plura non principaliter, sed unum principaliter et aliud transumptive; tertio cum dicit amplius ponit orationem in qua est aequivocatio eo quod dictio per se significat unum solum et coniuncta alii significat plura.

Circa primam partem sic procedit: primo dicit quod secundum aequivocationem fiunt orationes paralogisticae, et hoc est² Sunt autem secundum aequivocationem; deinde ponit unam in qua est aequivocatio

1. cum dicit — amphiboliam P] om. C.

2. et hoc est C] om. P.

ex principali significatione dictionis. Et circa illam orationem sic procedit: primo ponit eam et est quod scientes discunt et addit maiorem ostendentem illam conclusionem, et est quod grammatici discunt, et utraque istarum, sc. tam maior quam conclusio, multiplex est; minorem autem, quae non est multiplex, subticet. Et formari debet paralogismus sic: 'grammatici discunt, grammatici sunt scientes, ergo scientes discunt'. Et hoc est ut quoniam. Et potest hoc quod dicit secundum hos dupliciter exponi: uno modo ita quod li "hos" sit pronomen, et tunc sic exponendum est: Ita dixi quod scientes discunt, nam grammatici discunt secundum hos scientes, i.e.¹ discunt a scientibus, et ita scientes discunt eos. Vel potest legi ita quod li "hos"² sit nomen, et tunc debet sic exponi: grammatici discunt secundum hos, i.e. recipientes³ disciplinam ab ore docentis. Deinde significat in hac oratione esse aequivocationem dicens quod discere aequivocum est ad intelligere⁴ eum qui utitur disciplina et ad accipere disciplinam; et hoc est discere enim aequivocum est ad eum, sc. magistrum, qui utitur disciplina tribuendo aliis intelligere sc. facere suum actum intellectivum. Alio modo potest legi ita quod non dicat officium magistri sed solum discipuli; discipulus enim potest discere dupliciter: vel secundum actum interiorem vel secundum actum exteriorem; secundum actum interiorem discit ille qui⁵ discit ea quae prius non scivit, secundum actum exteriorem discit ille qui assidet in scholis tamquam discens et audit ea quae prius scivit, et ille dicitur proprie intelligere, alius autem proprie accipere disciplinam. Unde secundum hunc modum exponenda est littera sic: discere enim⁶ aequivocum ad discipulum intelligere eum magistrum qui utitur disciplina et sic tangit discentem per actum exteriorem et ad discipulum accipere disciplinam et sic tangit discentem per actum interiorem.

Consequenter cum dicit Et rursus ponit secundam orationem, in qua /C 282vA/ sc. est aequivocatio eo quod dictio significat unum principaliter et aliud secundario, et est talis: 'quaecumque expediunt sunt bona, mala expediunt, ergo mala sunt bona'. Huius argumenti primo ponit con-

1. hos scientes i.e.] hos scientes sc. P : hos i.e. scientes et C.

2. hos P, C a.c.] os C p.c.; *item sequenti vice*.

3. recipientes P] recipiendo C.

4. intelligere C] intellectum P.

5. qui] tamquam *add.* P.

6. enim *Arist. l.c.*] est CP.

clusionem cum dicit Et¹ rursus, secundo maiorem cum dicit nam quae expediunt, tertio minorem ibi mala autem. Deinde significat aequivocationem esse in hoc paralogismo dicens quod duplex est expediens, necessarium enim quod accidit in malis est uno modo expediens, alio modo est expediens bonum; primo modo sumendo 'expediens' verum est quod mala expediunt, sicut proicere merces in mari² malum est, expedit tamen propter salvationem³ vitae; et hoc est Duplex enim expediens.

Deinde ponit duas orationes secundum tertium modum aequivocationis, sc. quando dictio per se significat unum solum et⁴ coniuncta alii plura. Et est una oratio talis 'quicumque surgebat stat, sedens surgebat, ergo sedens stat', alia est talis 'quicumque sanabatur sanus est, laborans sanabatur, ergo laborans sanus est'. /P 8rA/ Ista duas orationes ponit coniunctim, et primo utriusque conclusionem cum dicit Amplius eundem, secundo maiorem utriusque ibi Nam qui surgebat, tertio minorem utriusque ibi surgebat autem sedens, et fiat vis in hoc quod dicit "surgebat" et "sanabatur". Si enim dixisset "surrexit" et "sanatus⁵ est", tunc esset maior utriusque paralogismi falsa, nunc autem est utraque vera. Praeteritum enim imperfectum dicit actum incompletum. Quod enim est in imperfecto⁶ non est in esse completo. Deinde manifestat quod in istis paralogismis est aequivocatio significans in littera minorem utriusque syllogismi esse distinguendam cum dicit Nam laborantem, significando per hoc quod laborans vel aliquid huiusmodi adiunctum verbo de praeterito activae significationis vel passivae non significat unum, et "activae vel passivae" dicit propter hoc quod in uno dictorum paralogismorum coniungebatur participium huiusmodi cum verbo activae significationis, in alio cum verbo significationis passivae. Et quia dixit quod participium sic coniunctum non significat unum, addit quod significat plura cum dicit sed quandoque hoc significando quod aliquando significat praesens quod instat, aliquando praesens quod praeteriit. Et quia aliquis posset putare quod haec est multiplex 'laborans sanus est' sicut et ista 'laborans sanabatur' declarat quod non cum dicit unde sanabatur, ex hoc enim quod dicit laborans et non laborans patere potest quod haec est

---

1. et C] *om.* P.

2. mari P] mare C.

3. salvationem C] salutationem P.

4. et C] *om.* P.

5. sanatus P] sanus C.

6. imperfecto C] praeterito \im/perfecto P.

multiplex 'laborans sanabatur', per hoc autem quod dicit non nunc innuit quod haec non est multiplex 'laborans sanus est'.

Legatur littera sic: Ita dixi quod in praedictis paralogismis est aequivocatio nam laborantem facere quidlibet aut pati quidlibet, id est hoc participium 'laborans' secundum quod coniungitur verbo de praeterito activo vel passivo non significat, et ita ponit¹ "quidlibet" pro quocumque modo, unum sed quandoque id est in uno sensu significat quoniam ille sanabatur qui nunc laborat, aut quoniam ille surgebat qui nunc sedet quandoque autem, id est in alio sensu, significat quoniam ille sanabatur qui laborabat prius et quoniam ille surgebat qui prius sedebat. Verum sanabatur laborans prius, et similiter sanabatur non laborans prius sed² nunc, et ita est haec multiplex 'sanabatur laborans'. Ita dixi quod sanabatur non laborans autem³ pro "et" sanus est non laborans id est nullus laborans. Unde⁴ est simpliciter falsa 'laborans sanus est' quantum est de de sermone. Addit tamen sed laborans non⁵ nunc sanus est sed laborans prius, ex quo patet cum haec 'laborans sanabatur' dupliciter possit verificari, sc. pro laborante nunc vel prius, haec autem 'laborans sanus est' si verificari posset solum verificaretur pro laborante prius et non nunc, patet quod Aristoteles satis⁶ significat hanc esse multiplicem 'laborans sanabatur' hanc autem 'laborans sanus est' non, immo simpliciter falsam. Stat enim participium ibi solum pro laborante in praesenti, quia dicit Priscianus quod participia variantur ad vim verborum sibi coniunctorum. Unde Aristoteles in Littera negat istam simpliciter 'laborans sanus est' cum dicit sanus est autem non laborans, tenetur enim le "non" pure negative. Unde non concedit eam Aristoteles nisi sub condicione, sc. quod sanus est laborans non nunc sed laborans prius. Vel potest hoc quod dicit sed laborans non nunc /C 282vB/ sed prius retorqueri ad hoc quod prius dixit sanabatur labo/P 8rB/rans; sc. ut exponat veritatem illius dicti, et nunc debet construi sic: Ita dixi quod⁷ sanabatur laborans sed laborans non nunc sanabatur, sed laborans prius. Et haec expositio satis bona est.

1. ponit] ponit *vel* ponunt C : ponunt P.

2. prius sed P] *om.* C.

3. autem] aut P : aut *vel* autem C.

4. unde] non *add.* C.

5. non] est *add.* P

6. satis C] *om.* P.

7. quod P] *om.* C.

< *Quaestio 1* > Quaeritur hic primo utrum una dictio possit plura significare.

Videtur enim quod non, quia unius rei una est perfectio; sed significatio est¹ perfectio dictionis; unius ergo dictionis una erit significatio; nulla ergo dictio plura significabit.

Et dicendum quod perfectio rei duplex est, prima est secundaria, sicut perfectio prima cuiuslibet compositi est forma perficiens et constituens ipsum compositum in esse. Ut forma prima hominis est anima perficiens hominem, et haec est eius prima perfectio; aliae autem sunt perfectiones eius secundariae, ut perfectiones accidentales, quae magis sunt de bene esse quam de esse. De prima autem perfectione vera est praedicta probatio, et de secunda non. Consimiliter² est in voce: vox enim habet unam perfectionem eius primam, quae est eius prolatio; habet etiam aliam perfectionem, quae sc. dicitur perfectio secunda, et haec est eius significatio. De illa autem perfectione quae est prolatio verum est quia unius vocis tantum est una perfectio, de alia perfectione non; et ita perit sua oppositio.

< *Quaestio 2* > Habito quod una dictio possit significare plura, quaeritur an significet omnia illa sub disiunctione vel³ sub copulatione.

1. Et quod non sub disiunctione videtur:

1.1 Quia si sic, tunc non esset oratio multiplex in qua ponitur dictio aequivoca, sed aut simpliciter vera aut simpliciter falsa. Verbi gratia, si haec dictio 'canis' contineat in se sua significata sub disiunctione, tunc si dicam 'canis currit' idem dico ac si dicerem 'latrabile currit vel marinum vel caeleste sidus currit'; haec autem propositio disiunctiva semper est simpliciter vera vel falsa et non distinguenda; quare similiter et illa quae ei aequipollet.

1.2 Item hoc patet per Aristotelem in libro Perihermeneias. Dicit enim quod si tunica imponatur ad significandum hominem et equum, et dicatur 'tunica est alba', qui sic dicit aut dicit quod homo est albus et equus est albus, aut nihil dicit; sed non dicit nihil; ergo dicit haec duo coniuncta per copulationem.

2. Contrarium huius, sc. quod dictio aequivoca significet plura sub copulatione:

---

1. est C] *om.* P.

2. consimiliter C] cum similiter P.

3. vel P] aut C.

2.1 Quia si sic,¹ tunc omnis oratio in qua verbum singulare redditur² termino aequivoco erit incongrua. Si enim 'canis' dicat haec tria, animal latrabile et marinum et caeleste sidus, sub copulatione, tunc sicut haec est incongrua 'latrabile animal et marinum et caeleste sidus currit', similiter et haec incongrua 'canis currit'.

2.2 Item, aliud inconueniens quod sequitur est, dato quod³ significaret ea sub copulatione, tunc 'canis' converteretur cum qualibet sua significatione; scimus enim quod sequitur 'latrabile, ergo canis'; si autem sub copulatione significaret 'canis' tria praedicta, tunc sequitur 'canis, ergo latrabilis', quoniam ad copulativam⁴ sequitur quaelibet sua pars, sequitur ergo⁵ 'si canis est, latrabile est', et si latrabile est, canis est, quare convertuntur, quod est inconueniens. Similiter autem potest argui de aliis significationibus huius quod dico 'canis', et ita videtur quod non significet sub copulatione.

2.3 Adhuc, si 'canis' sub copulatione plura significaret, tunc nulla propositio in qua ponitur haec dictio 'canis' est distinguenda ita quod in uno sensu vera, in alio falsa; immo semper aut simpliciter vera aut simpliciter falsa. Si enim in omni sensu sit vera, tunc est simpliciter vera; si in /P 8vA/ aliquo sensu falsa, sic est simpliciter falsa.

2.4 Item, contra hoc est quod dicitur communiter "termino semel posito non contingit uti aequivoce". Si enim sub copulatione significet omnia sua significata, tunc quicumque usus fuerit isto termino simul et semel utitur eo aequivoce; ergo (a destructione consequentis) si termino semel posito non contingat uti aequivoce, terminus igitur aequivocus non significabit plura sub copulatione; relinquatur ergo quod sub dis-iunctione.

Et dicendum quod dictio aequivoca significat plura et sub copulatione, Verumtamen notandum est quod dictio aequivoca uno modo participat naturam totius integralis, alio modo naturam totius universalis; unde est quasi quoddam totum medium inter totum universale et totum integrale.

Naturam autem totius integralis habet in hoc quod /C 283rA/ sicut totum integrale simul actu continet in se omnes suas partes, ita dictio

1. sub — sic P] *om.* C.

2. singulare redditur C] redditur singulare P.

3. quod] si *add.* CP.

4. copulativam] copulationem CP.

5. ergo C] enim P.

aequivoca in se continet simul omnes suas partes vel omnia sua significata. Quod sic patet: credat Socrates quod 'canis' significet animal latrabile et non aliud, Plato autem quod significet animal marinum et non aliud; si ergo aliquis proferat 'canis currit' simul et semel et in eodem instanti percipiunt Socrates et Plato diversa significata et¹ intelligunt; sed nihil intelligunt per vocem nisi significatum per vocem; patet ergo quod vox una simul et semel habet in se significata diversa.

Item, nomen aequivocum habet in se naturam totius universalis in hoc quod sicut totum universale secundum suam substantiam totam est in qualibet sui parte, ita vox aequivoca secundum se totam est in quolibet significato per ipsam, et non respondet pars vocis parti significationis, immo tota vox cuilibet significato; sicut cum dico 'omnis homo' significo² multa ita quod non pars vocis respondeat parti significati, sed secundum se totam³ significat quodlibet suppositum — <ita> copulatum totum⁴ significat multa,⁵ et tamen tota vox significat quodlibet singulare contentum in hoc universali neque⁶ diversae partes vocis diversis suppositis respondent.

Dicendum ergo quod nomen aequivocum significat plura sub copulatione, et rationes ad hoc adductae concedendae sunt.⁷

Ad rationes quae fuerunt in contrarium respondendum est.

Ad 2.1 Ad primam sic: Sicut dicit Priscianus in primo De constructionibus, omnis constructio est referenda ad intellectum, et hoc sub modo illo sub quo significatur res apud intellectum. Ut cum dicitur 'populus currit' plura significantur apud intellectum per hoc quod dico 'populus', et licet ita sit, tamen quia illa plura⁸ significantur per modum unius, ideo convenienter potest addi verbum singulare dictioni significanti plura hoc modo. A simili ergo, quamvis haec dictio 'canis' sub copulatione significet plura sicut haec dictio 'populus', quia tamen significat illa sub numero singulari, et ita per modum unius, ideo debet ei addi verbum numeri singularis; et sicut cum exprimuntur singularia collecta in hoc

---

1. et C] *om.* P.

2. significo C] significando P.

3. totam] *fort.* tota vel totum P; *def.* C.

4. copulatum totum] *corruptelam subesse suspicor.*

5. ita quod — multa P] *om.* C.

6. neque] immo C & P *a.c.*

7. concedendae sunt P] concedendum est C.

8. plura C] *om.* P.

quod dico 'populus' erit oratio incongrua cum verbo singulari, ut si dicatur 'iste et ille et sic de aliis currit', quia nunc sunt ibi per modum plurium quae prius fuerunt per modum unius, ita quando exprimuntur significata per hoc nomen 'canis' erit oratio incongrua nisi ponatur verbum plurale, et tunc sunt ibi per modum plurium quae prius fuerunt per modum unius.

Ad 2.2 Ad aliud dicendum quod bene sequitur 'latrabile est, ergo canis est' et non econverso. Et cum probat quod sequitur econverso, dicendum quod dupliciter contingit unam vocem significare plura sub copulatione, quia aut ita quod vox tota¹ aequivoca cuilibet significato divisim respondeat, aut diversae partes vocis /P 8vB/ diversis significatis; ista autem propositio "ad copulativam sequitur quaelibet sua pars" intelligenda est quando plura per eandem vocem sub copulatione significantur et tamen vox illa tota non respondet cuilibet significato, immo pars vocis parti significati et non pars toti, ut haec 'Socrates currit et² Plato currit' — neutra partium significatarum per istam orationem significatur per totam vocem, immo diversae partes vocis respondent diversis partibus significationis. In dictione autem aequivoca non est ita, immo quodlibet significatorum significatur per totam vocem, et in talibus non est praedicta propositio intelligenda, quia hoc modo participat dictio aequivoca naturam totius universalis. Sicut enim totum universale salvatur secundum³ se totum in qualibet sui parte, similiter vox aequivoca secundum se totam salvatur in quolibet significato. Sicut igitur a toto universali ad suam partem non tenet processus affirmando, similiter nec tenebit a toto aequivoco ad aliquod suorum significatorum.

Ad 2.3 Ad tertium dicendum. Cum dicit "Si pars copulativae est falsa, tota copulativa erit falsa" quod Aristoteles in quantum sophista non diceret copulativam esse falsam propter⁴ falsitatem unius partis, nec diceret eam esse propositionem, immo magis propositiones; et hoc satis innuit consequenter cum determinat de fallacia secundum plures interrogationes ut unam, dicit enim quod si quaeratur utrum hic et hic sit homo, respondendum est pluribus responsionibus.

---

1. vox tota] vox \tota/ P : tota vox C.

2. et C] om. P.

3. secundum C] per P.

4. propter C] per P.

Et si obiciatur sic: Si consequens est falsum, antecedens est falsum; sed pars copulativae est consequens ad ipsam copulativam;¹ ergo si pars copulativae est falsa, erit tota copulativa falsa.

— dicendum² quod tota copulativa non est causa quare /C 283rB/ sequatur pars copulativae ad copulativam; ut si dicatur 'Socrates currit et Plato disputat, ergo Socrates currit', haec tota copulativa non est causa quare /C 283rB/ sequatur Socratem currere, sed solum prima pars copulativae est causa consequentiae, secunda vero pars est omnino impertinens ad conclusionem. Unde dicendum quod cum falsum est consequens, falsum est antecedens, sed solum una pars copulativae, secundum quod ponitur in copulativa, est antecedens ad ipsam eandem partem, cum videatur inferri ex copulativa. Unde si illa pars prout est consequens sit³ falsa, et illa eadem pars prout est antecedens est falsa, et non est mirum quod ex falsitate alicuius sequitur falsitas sui ipsius.

Ad 2.4 Ad quantum dicendum quod aut est illa propositio generalis simpliciter falsa, aut tantum tenet in dubus casibus, sc. vel ut is sit sensus "non contingit eundem intelligentem in eodem instanti uti aequivoce termino semel posito", et dico "eundem" quia bene contingit diversos uti aequivoce aliquo termino in eodem instanti, dico etiam "in eodem instanti" quia bene contingit eundem in diversis instantibus uti aequivoce eodem termino; vel potest intelligi ut is sit sensus "termino semel posito non contingit uti aequivoce" ad decipiendum, immo qui vult decipere per terminum aequivocum oportet eum⁴ pluries asumere illum terminum.

Sic ergo patet quod terminus aequivocus significat plura sub copulatione, et hoc satis innuit Aristoteles in expositione paralogismorum. Exponit enim semper diversos sensus aequivoci per conjunctionem copulativam et non per disiunctivam.

< *Quaestio 3* > Habito quod dictio aequivoca significet plura sub copulatione quaeratur an contingat eundem proferentem uti aequivoco pro omni sua significatione.

Et videtur quod sic. Cum enim illa dictio significet plura sub copulatione, proferens illam dictionem bene potest in omni sensu proferre.

Hoc etiam videtur per hoc quod si ego proferam dictionem /P 9rA/ aequivocam, diversi audientes diversa concipiunt significationes; sed non

1. ipsam copulativam C] copulativam ipsam P.

2. dicendum C] et dicendum P.

3. sit C] est P.

4. eum C] illum P.

concipiunt nisi quod ego profero; ergo ego in eodem instanti usus sum termino pro suis significationibus diversis.

Contrarium eius apparet per dictum prius, sc. quod termino semel posito non contingit uti aequivoce.

Et dicendum quod bene contingit eundem proferentem significare diversa eodem nomine simul et semel; eundem tamen intelligentem non contingit, quia intellectus humanus non potest simul diversa apprehendere. Unde concedendum est rationes hoc probantes.

Ad rationes autem in oppositum respondendum est sicut prius responsum est.

< *Quaestio 4* > Adhuc dubitatur utrum accipiat hic aequivocatio eo modo quo accipitur in libro Praedicamentorum an alio modo.

Et videtur quod alio modo, aequivocum enim prout ibi sumitur est quod habet nomen idem et rationem secundum substantiam¹ diversam; hic autem sumitur aequivocum uno modo secundum quod significat rem unam sed sub diversis modis consideratam, ut 'laborans',² quod potest consignificare tempus praesens vel praeteritum; alio ergo modo et alio intendit hic et ibi de aequivoco.

Quod concedendum est. Et dicendum quod accipit hic aequivocationem communius quam in Praedicamentis. Sumitur enim ibi secundum quod res penitus diversa est et nomen idem, hic autem non solum hoc modo sed etiam aliis modis.

< *Quaestio 5* > Adhuc quaeritur quae est causa apparentiae in aequivocatione.

Et dicendum quod identitas dictionis secundum materiam et formam.

< *Quaestio 6* > Item quaeritur de sufficientia modorum aequivocationis, quare sc. sunt tres et non plures.

Et dicendum quod dictio significans plura aut significat ipsa ex se aut ex coniunctione sui cum altero. Si ex coniunctione sui cum altero,³ sic est tertius modus. Si autem significat plura ex se, tunc aut significabit ipsa proprie, et sic est primus modus; aut unum proprie, alterum improprie, sc. transumptive, et sic est secundus modus.

---

1. rationem secundum substantiam C] substantiam et rationem P.

2. laborans C] laborantes P.

3. si — altero C] om. P.

< *Quaestio 7* > Adhuc dubitatur. Si enim in primo huius determinat de arte opponendi, ut¹ quid ergo solvit hic paralogismos assignans in eis peccatum secundum aequivocationem?

Et dicendum quod non facit hoc ut solvat hic paralogismos, sed ut manifestet secundum quem modum aequivocationis peccant.

< *Quaestio 8* > Adhuc dubitatur de modis aequivocationis. Videtur enim quod Aristoteles non < e > numeret² omnes modos, est enim aequivocatio cum dicitur sic 'quicumque sunt episcopi sunt sacerdotes, isti asini sunt episcopi, ergo isti asini sunt sacerdotes', et est aequivocatio hic ex diversa consignificatione. Videtur ergo quod Aristoteles sit insufficiens quia non ponit istum modum.

Et dicendum quod Aristoteles est sufficiens in /C 283vA/ dando modos aequivocationis. Et cum opponit,³ dicendum quod modus iste qui fit ex consignificatione dictionis continetur sub primo modo, est enim primus modus quando dictio plura significat principaliter, et sumitur hic large 'significare' ad "significare" et "consignificare", utrumque enim, sc. tam significatio quam consignificatio, principaliter significatur per dictionem, sed non primo, quia unum per prius et aliud⁴ per posterius.

< *Quaestio 9* > Adhuc quaeritur, cum terminus aequivocus habeat omnia sua significata sub copulatione in se, si addatur ei signum universale, utrum distribuat ipsum pro omni sua significacione aut non.

Videtur quod pro omni hac ratione: Terminus de se stat pro omni significato; si ergo signum ei adveniat, qua ratione distribuit ipsum pro una significacione, eadem ratione et pro altera; et ita si distribuit ipsum, distribuit ipsum pro qualibet sua significacione.

Hoc idem videtur per naturam totius universalis quam habet. Sicut enim totum universale secundum se totum est in /P 9rB/ qualibet sui parte, sic vox aequivoca secundum se totam est in qualibet sui significacione; habet ergo in hoc naturam totius universalis; sed ita est in toto universali quod quando distribuitur distribuitur pro quolibet contento sub ipso; sic igitur erit in termino aequivoco quod si distribuatur distribuetur pro omni sua significacione.

---

1. ut C] ad cum ut *suprascripto* P.

2. enumeret] numeret CP.

3. opponit CP] *lectio suspecta*.

4. et aliud C] reliquum P.

Huius oppositum, sc. quod terminus aequivocus non distribuatur pro omnibus suis significationibus videtur sic: Unius distributi una est distributio; ergo ubi sunt plura distributa ibi oportet esse plures distributiones; si igitur tantum una distributio addatur termino aequivoco, tantum pro una sui significatione distribuetur; ergo non pro pluribus.

Et dicendum quod terminus aequivocus simul et semel distribuitur pro omni sua significatione.

Et ad rationem in oppositum dicendum quod prima falsa. Cum enim dicit "Tantum unius distributi tantum una est distributio" mentitur; accidentia enim sita <in superficie> aliqua multis¹ divisionibus dividuntur, sicut albedo sita in superficie aliqua dividi potest per divisionem superficiei, potest etiam dividi per divisionem corporis in quo est. Unde patet instantia contra propositionem quam assumpsit in argumento suo.

< *Quaestio 10* > Adhuc dubitatur, quia si terminus communis² distribuatur pro omni significatione, contingit descendere sic: 'omnis canis currit, ergo tam latrabile quam marinum currit', et si hoc, tunc erit quaelibet talis propositio simpliciter falsa, ut quando praedicatum disconvenit alicui significato ipsius subiecti; aut erit quaelibet talis simpliciter vera, ut sc. quando praedicatum convenit cuilibet significato ipsius subiecti; et si sic, ergo nulla distinguenda.

Ad hoc potest dici quod licet terminus aequivocus distribuatur pro omni significatione ipsius, non tamen licet descendere, et hac de causa sub distributione non licet descendere nisi ad ea respectu quorum prius fiebat distributio; sed illa quae signum reducet³ a potentia in actum sunt huiusmodi quod⁴ respectu eorum principaliter fit distributio, et haec sunt singularia, quare ad singularia debet fieri descensus sub distributione; significationes autem sunt actu in termino aequivoco ante adventum signi; illae ergo non ponuntur in actum per distributionem, et propterea ad illas non licet descendere, sed si debeat fieri descensus ad singularia, necessario fiet descensus ad aliquod significatum; quare cum ad significata non possit fieri descensus ¶ exemplo praedicto¶,⁵ relinquitur quod non poterit fieri descensus ad aliquod singulare, et ita manifestum

1. sita — multis] sita aliqua multis P : sit spat. vac. 3 litterarum t(ermin)is vel C.

2. communis C & P p.c.] om. P a.c.

3. reducet C] reducunt P.

4. quod C] quia P.

5. ex(empl)o praedicto P] circa praedicta C.

est quod non contingit descendere sub distributione ad singularia alicuius significati.

Alio modo potest dici¹ quod secundum eos qui sustinent quod sub distributione aequivoci potest fieri descensus. Potest enim concedi quod si talis propositio, sc. in qua distribuitur aequivocum, sit in omni sensu vera, aut in omni sensu falsa, nihilominus tamen oportet distinguere secundum quod dicit Aristoteles inferius in secundo huius. Si autem fuerit in aliquo sensu vera et in aliquo falsa, adhuc oportet distinguere, et non est dicendum quod est simpliciter falsa.

Sed tunc obicietur sic: Universalis est falsa cuius aliqua singularis est falsa; sed si sit instantia in aliquo significato termini aequivoci, erit aliqua eius singularis falsa; quare, si propositio universalis habeat instantiam pro aliqua significatione aequivoci, manifestum est quod ipsa erit simpliciter falsa.

Et dicendum quod maior huius rationis intelligenda est in simplicibus propositionibus et vere unis; sed nulla propositio in qua /C 283vB/ distribuitur aequivocum est simplex, immo multiplex, nec vere una, sed magis plures; de talibus ergo non est intelligenda maior propositio, et ideo cum /P 9vA/ hoc assumit non procedit ratio.

<Quaestio 11> Habito quod terminus aequivocus possit distribui aequaliter, quaeratur an ad paralogismum oporteat addere signum termino aequivoco.

Et dicendum quod non oportet addere signum termino aequivoco. Verumtamen ad decipiendum conveniens est addere distributionem termino aequivoco, ut appareat paralogismus esse syllogismus, cum syllogismus non sit sine propositione universali.

---

1. dici] quod *add.* P.

Anonymi e Musaeo 133 *Comm. Arist. SE* [SE 39]

O = Oxoniensis Bodleianus e Musaeo 133

147rB <4. 165b30> SUNT AUTEM SECUNDUM AEQUIVOCATIONEM HUTUS-MODI ORATIONES etc.

Determinat de aequivocatione declarans paralogismos fieri iuxta nomen aequivocum tripliciter: aut ita quod per se nomen significat plura, et sic est primus modus; aut unum significat simpliciter et aliud ex transumptione, et sic secundus modus; aut per se unum significat, ex adiuncto plura, et sic tertius modus. Paralogismi patent in littera. Primus paralogismus constituit primum modum, sc. iste 'quicumque addiscunt'; secundus paralogismus secundum modum, sc. iste¹ 'quaecumque expediunt'; duo ultimi conficiunt tertium modum, sc. 'quicumque surgebat stat' 'quicumque sanabatur sanus est'.

<Quaestio 1> Solvit omnes istos paralogismos per aequivocationem alicuius nominis quod plura significat. Ex auctoritate sua ergo videtur aliquod nomen plura significare.

1. Contra. Videtur quod nullum nomen plura significat, quia quando aliquid comparatur ad aliud per medium, debet comparari ad illud secundum possibilitatem medii; sed vox significans comparatur ad rem significatam per intellectum tamquam per medium; debet ergo comparari ad rem secundum possibilitatem intellectus; sed impossibile est intellectum simul plura intelligere (per Aristotelem Topicorum: plura possumus scire, unum tamen tantum intelligere), et hoc est quia anima in intelligendo ad quae se convertit totaliter se convertit, ut vult Aristoteles tertio De anima, cum sit indivisibilis; ergo intellectus tantum unum intelligit; non ergo possibile est aliquam vocem plura significare.

2. Item, unius rei tantum una est forma; sed significatio dictionis est eius forma; ergo tantum unius dictionis una erit forma.

Item, videtur quod inconvenienter determinat hic de aequivocis, quia in libro /147vA/ Topicorum determinat de aequivocis et in libro Praedicamentorum; non ergo necesse est hic determinare de aequivoco.

Ad quaestionem dico quod quadruplicia sunt nomina. Sunt nomina univoca, quorum nomen idem et ratio eadem. Sunt aequivoca, quorum nomen idem et ratio diversa. Et sunt nomina diversivoca sicut nomina

---

1. iste] istum O.

synonyma, quorum ratio eadem, nomina diversa. Et sunt multivoca, et sunt illa quorum nomina sunt diversa et etiam rationes, sicut homo et asinus. Et sunt nomina praeter haec denominativa. Unde artem generalem cognoscendi ipsa dat in libro Praedicamentorum, artem inveniendi talia in libro Topicorum, artem arguendi per ista in isto libro. Sed quot sunt nomina, tot modis †dicta†, et per consequens nomina aequivoca. Similiter, cum plures sint res quam nomina, necessarium est aliquod nomen plures res significare.

<Ad 1> Ad primam rationem dico quod unus intellectus in uno tempore non potest nisi tantum unum intelligere, et hoc <est> quod dicit Boethius "termino semel posito non contingit uti aequivoce"; tamen diversi intellectus per eandem vocem in eodem tempore possunt plura intelligere, ut aliquis potest intelligere per hoc nomen 'canis' animal latrabile, alius autem caeleste sidus; et quia hoc est possibile [est hoc] intelligere, hoc est possibile per vocem significare, sc. plura.

<Ad 2> Ad aliud. Cum dicitur "<Significatio est> forma dictionis", dico quod hoc est falsum; sed est eius finis (ut vult Boethius, propter hoc habemus voces ut exprimamus aliis quod apud nos est); sed idem¹ potest ad plures fines ordinari, ut lignum ad arcam et ad domum; ita una dictio ad plures significationes.

<Quaestio 2> Hoc posito quaeritur an nomen <aequivocum> significat plura per modum copulationis aut disiunctionis. [...]

Ad hanc quaestionem dicitur quod terminus aequivocus habet sua significata per modum copulationis, quia sicut totum integrale habet suas partes actu, sic terminus aequivocus habet sua significata actu; et tunc, sicut totum integrale potest resolvi in suas partes actualiter et per modum copulationis, sic terminus aequivocus habet sua significata actualiter et per modum copulationis.

Ad argumentum in oppositum dicitur quod inter totum universale et totum integrale est quoddam totum medium, ut nomen aequivocum, habens aliquam proprietatem unius et aliquam proprietatem alterius. Proprietatem universalis habet quia sicut totum universale secundum se totum salvatur in quolibet supposito, ita totum aequivocum secundum se totum et vocem suam reperitur /147vB/ in utraque significatione eius. Habet etiam proprietatem totius integralis, quia sicut totum integrale

---

1. idem] eadem O.

actualiter continet suas partes se integrantes, ita totum aequivocum actualiter continet sua significata quibus imponitur. Ergo totum aequivocum est medium inter totum universale et totum integrale, participans proprietatem utriusque. Et per ista patet ad argumenta.

Ad considerationem Aristotelis dicitur [...]

Ad aliud dicitur [..(*See text in Ebbesen 1977: 116*)] Et sic patet ad omnia argumenta.

<4. 165b38> AMPLIUS EUNDEM SEDERE ET STARE etc.

Distinguit Aristoteles parallogismos iuxta tertium modum aequivocationis, et sunt duo, quorum unus 'quicumque sanabatur etc.' <alter> 'quicumque surgebat stat'.

Solvuntur isti parallogismi per distinctionem huius propositionis 'laborans sanabatur' quod potest accipi 'laborans' sub ratione praesentis vel sub ratione praeteriti, et ita videtur manifeste quod propositio potest distinguere quod potest accipi pro praesenti tempore vel praeterito. Illud idem vult Aristoteles in libro Priorum cum dicit "B contingit esse A' dupliciter dicitur".

Contra:

1. Inter consignificata participii tempus est ei magis essenziale; sed participium non potest distrahi ab aliis consignificatis, ut a casu vel numero; ergo multo fortius nec a tempore; quare 'laborans' semper erit praesentis temporis, non ergo distinguenda est propositio quod potest accipi pro praeterito.

2. Item, idem est dicere 'laborans sanabatur' et 'aeger sanabatur'; sed haec non distinguitur 'aeger sanabatur', ergo nec ista 'laborans sanabatur'. [Item sic] Probatio minoris: idem est dicere 'aeger sanabatur' et 'qui est aeger sanabatur', quia inter adiectivum et substantivum cadit implicatio media; sed ultima propositio non distinguitur, nec ergo prima proposito distinguitur.

3. Item, nulla proposito habet distinguere propter sua supposita, cum omnia supposita univoce participant terminum, quia cuiuscumque temporis sint supposita, participant terminum secundum idem nomen et eandem rationem; non ergo debet terminus distinguere quod potest accipi pro praesentibus vel pro praeteritis.

4. Item, participium praeteritum apponens verbo de praesenti stat pro ipsis praeteritis; ergo eadem ratione participium praesentis temporis supponens verbo de praeterito stat pro praesentibus.

Ad quaestionem dico quod ista propositio 'laborans etc.' et omnis consimilis habet distinguere, quia aequivocatio est quando dictio plura significat. Sed ibi accipitur 'significare' tot modis: <Uno modo> pro eo quod est per se et aequae primo plura significare ut 'canis currit' vel 'quicumque addiscunt etc.'. Alio modo /148rA/ pro eo quod est plura significare, non tamen aequae primo, ut 'expedire' in bonis et malis. Aut accipitur pro eo quod est referre plura, ut 'mulier quae damnavit salvavit' — simplex fit relatio. Quarto modo accipitur 'significare' pro eo quod est consignificare, ut 'laborans etc.' 'quicumque sunt alba'.¹ Quinto modo accipitur pro eo quod est exercere, ut hic 'omnes apostoli sunt duodecim' et ut in omnibus sophismatibus in quibus dictio syncategorematica² distinguitur. Sexto modo accipitur pro eo quod est distribuere, et sic est hic aequivocatio 'omne animal fuit in arca Noe'. Et si quaeritur a quo oritur ista multiplicitas, non est dicendum quod a termino generali cui adiungitur signum, quia talis terminus univocus est; non ergo est principium multitudinis; sed oritur ex impositione nominis, sc. quod hoc signum 'omne' imponitur ad denotandum diversam distributionem vel secundum speciem vel secundum numerum. Hanc <im> positionem nullus potest probare nec etiam im<probare>, quia significatum vocabuli neque potest probari neque improbari, sed accipitur secundum famosum modum loquendi. Unde tunc dicendum est quod haec 'laborans etc.' distinguitur eo quod potest diversa significare, sicut distinguit in Littera.

<Ad 1> Ad primum argumentum dicendum est quod tempus consignificatum per participium est tempus praesens quod indifferenter se habet ad quodcumque tempus; de quo tempore dicitur quod est praesens confusum. Et hoc potest patere sic: potest adiungi cuicumque verbo cuiuscumque temporis, ut 'est laborans' 'fuit laborans' 'erit laborans', quod inconvenienter diceretur si tantum nunc instans significaret, sicut inconvenienter dicitur 'cucurri cras'. Non ergo distrahitur a tempore quod consignificat; quod supponit argumentum, et ita non procedit.

<Ad 2> Ad secundum. Quamvis idem sit dicere 'aeger sanabatur' et 'laborans sanabatur', tamen³ aliquid consignificatur per unum, quoniam praesens tempus per li 'laborans', quod non consignificatur per reli-

1. quicumque sunt alba] *exemplum mihi ignotum, fortasse corruptum.*

2. syncategorematica] *cinca()ma O.*

3. tamen] *tantum O.*

quum, et penes illud consignificatum distinguitur propositio, et ideo, quamvis ista distinguitur 'laborans etc.', non tamen ista 'aeger sanabatur', quia nulla propositio distinguitur pro suis diversis suppositis, quod accideret si 'aeger sanabatur' distingueretur.

<Ad 3> Per istud idem patet ad tertium, quia non distinguitur propter diversa supposita sed propter consignificatum.

<Ad 4> Ad quartum, cum dicitur "Participium", dico quod participium praeteriti temporis apponens verbo de praesenti stabit pro praeteritis, et participium futuri temporis supponens verbo de praesenti stabit pro futuris, quia specificans et specificatum cedunt in idem, et ideo totum cedit sub ratione specificantis, et ideo habet intelligi sub ratione temporis importati per participium; sed participium supponens verbo, neutrum specificat alterum, cum non cadunt ex eadem parte orationis; et ideo potest distingui quod terminus potest accipi sub tempore importato per participium vel sub tempore importato per verbum. Et ita patet †di(a) est de participio apponente et supponente† sicut patet per rationem iam dictam.

Nicolai Parisiensis, *Notulae super librum Elenchorum* [SE 41]

P = Pragensis MK L.76

59vA <4 165b30> SUNT AUTEM SECUNDUM AEQUIVOCATIONEM HUIUS-MODI etc.

Superius divisit Auctor modos arguendi penes causam apparentiae, et postea divisit Auctor modos arguendi in dictione. In parte autem ista prosequitur de unoquoque modo arguendi in dictione. Et dividitur pars ista in tres partes. [...] Prima in qua determinat de modis arguendi secundum actualement multiplicitatem pertinet ad praesentem lectionem, et dividitur in duas partes. In prima ponit \speciales(?)/ modos arguendi aequivocationi et amphiboliae, in secunda ponit modos communes aequivocationi et amphiboliae. Prima dividitur <in duas>, quia primo ponit <modos> arguendi proprios aequivocationi et secundo ponit modos proprios amphiboliae. Prima dividitur in tres secundum tres modos proprios arguendi secundum aequivocationem [...] Sequitur pars secunda in qua ponit modos proprios arguendi secundum amphiboliam,

et dividitur in quattuor \secundum/ modos quattuor arguendi. [...] Hoc habito sequitur illa pars in qua [in qua] ponit modos communes arguendi aequivocationi et amphiboliae, et dividitur in tres secundum tres modos communes. Dicit ergo sic: Sunt /59vB/ autem tres modi secundum aequivocationem et amhiboliam [...].

Dubitatur hic.

1. Et videtur quod debeat esse fallacia conversa aequivocationi, sicut enim fallimur credendo unitatem significati per unitatem signi, similiter fallimur credendo diversitatem significati per diversitatem signi; sicut enim nomen unum plures res potest significare, sic plura nomina unam rem possunt significare; ergo videtur quod debeat esse fallacia conversa aequivocationi.

2. Item, aequivocatio fit per transumptionem. Quaeritur ergo quare non ponit Auctor modum aequivocationis secundum transumptionem sicut ponit secundum principalem significationem sive consignificationem.

3. Item, quaeritur quare aliquis modus aequivocationis non est secundum casum, numerum et alia accidentia, sicut est unus penes tempus, ut est 'laborans'.

4. Item quaeritur, cum dicitur 'laborans sanabatur', dicit Auctor quod 'laborans' duplex est sive aequivocum, et videtur quod non consignificet principaliter diversa tempora, sed ex verbo cui adiungitur. Est enim regula quod terminus accidentaliter supponens verbo praeteriti temporis supponit pro praesentibus et praeteritis¹; ergo li 'laborans' non habet ex se illam dupliciteratem temporis consignificati, sed ab adiuncto; non est igitur aequivocum.

5. Item, ponit tres modos arguendi secundum aequivocationem. Quaeritur penes quid sumuntur et qualiter ordinantur.

6. Item, videtur quod aequivocatio et amphibolia non debent dici diversae, sc. quia motivum in aequivocatione est unitas dictionis, motivum vero in amphibolia est unitas orationis; sed dictio est pars orationis, et unitas partis non ponit numerum cum unitate totius; ergo aequivocatio et amphibolia non debent facere diversas fallacias sed unam.

7. Item, quaeritur quid faciat fallaciam amphiboliae. Si dicatur quod diversa ratio construendi, contra: amphibolia quae provenit ex translatione non fit secundum diversas rationes construendi; ergo amphibolia non fit ex diversa ratione construendi.

---

1. praeteritis] futuris P a.c.

8. Propter hoc quaeritur quid sit commune motivum in amphibolia ad quemlibet eius modum.

9. Item, amphibolia quae fit ex hoc quod oratio plura principaliter significat sive ex diversa ratione construendi et illa quae fit ex translatione non habend idem motivum; ergo non est amphibolia eadem vel una fallacia sed plures.

10. Item, alius est modus arguendi secundum amphiboliam quae non sit neque ex translatione neque ex principali significatione, ut est 'quod tu dicis hoc est; lapidem dicis esse, ergo lapidem est'; ergo insufficienter enumerat Auctor modos amphiboliae.

11. Item, cum dicitur 'vellem me accipere pugnantes', quaeritur quid sit motivum in ista fallacia [...]

12. Item, quattuor <modos> arguendi secundum amphiboliam ponit Auctor in Littera. Quaeritur penes quid sumuntur, et quomodo ordinantur.

13. Item, commune ante proprium; ergo male ponit Auctor modos proprios ante communes aequivocationi et amphiboliae, vel dicatur quare non.

14. Item, loci sophistici separantur penes principia motiva sive causas apparentiae; ergo, cum aequivocatio et amphibolia non habeant idem principium motivum, videtur quod non debeant esse modi communes aequivocationi et amphiboliae; vel, si debeant esse aliqui communes aequivocationi et amphiboliae, videtur quod debeat esse aliqua fallacia communis supra(?) aequivocationem et amphiboliam.

15. In primo modo communi non ponit exemplum de amphibolia sed solum de aequivocatione. Quaeritur unde hoc.

16. Item, in tertio modo communi utriusque ponit exemplum de amphibolia et non de aequivocatione, ut 'scit saeculum'. Quaeritur ergo unde hoc.

17. Item, in secundo modo communi neque de aequivocatione neque de amphibolia ponit exemplum. Quaeritur unde hoc.

18. Item, videtur quod tertius modus communis non differat a primo; haec enim oratio 'scit saeculum' principaliter plura significat, et hoc fuit primus modus communis aequivocationi et amphiboliae; ergo idem sunt primus et tertius modus.

19. Item, videtur quod tertius modus non possit convenire aequivocationi, quia aequivocatio est incomplexi; incomplexum vero quando compositum est non remanet incomplexum, et si etiam adhuc

incomplexum sit, non propter hoc aequivocum erit; et ita videtur quod ultimus modus non conveniat aequivocationi, <cum sit ex eo> quod separatum unum, compositum multa significet. Item, partes nominis separatae per se non significant; ergo neque unum neque multa.

Solutio.

<Ad 1> Ad primum dicendum est quod in quolibet loco sophistico debet esse apparentia existendi et non apparentia non existendi; sed si esset motivum conversum /60rA/ aequivocationi, in aliquo syllogismo sophistico esset apparentia non existendi. Eo quod syllogismus dialecticus, contra quem deficit sophisticus, consistit in identitate, ideo non potuit esse fallacia conversa aequivocationi in qua diversitas signi deciperet ad diversitatem significati. Quod tamen quidam dicunt, quod in hoc est fallacia non secundum aequivocationem sed secundum consequens, et dicunt quod ex hoc quod in multis signis videmus diversitatem significatorum <sequi> diversitatem signorum¹ credimus quod ita sit in omnibus. Sed si <hoc> esset verum, similiter in aequivocatione falleremur secundum consequens credendo ita esse in omnibus cum sit ita in multis quod unum nomen unum significat. Propter hoc melius dicimus primo modo.

<Ad 2> Ad aliud dicimus quod modus aequivocationis secundum translationem est communis aequivocationi et amphiboliae; ideo ponitur inter communes, non inter proprios modos. Et cum obicitur de primo modo proprio aequivocationi, qui est plura principaliter significare, cum sit modus communis aequivocationi et amphiboliae non deberet poni inter proprios modos aequivocationis sed inter communes, — dicendum quod non similiter et communis ille modus et iste. Sed cum modus qui est secundum significare plura per prius insit locutioni quam orationi, per prius inest aequivocationi, cuius motivum est unita<s> signi incomplexi, quam amphiboliae. Sed ille modus qui est secundum translationem plura significare aequaliter communis est aequivocationi et amphiboliae; ideo ponitur tantum inter modos communes, alius vero inter proprios et communes. Et si quaeratur causa, dicendum quod hoc est ad notandum quod ille modus qui fit ex eo quod dictio incomplexa plura significat ratione actus significandi per prius inest aequivocationi; ponitur etiam inter modos communes ad notandum quod actus sig-

---

1. signorum] credimus P.

nificandi plura ipsi orationi¹ inest per dictiones quae sunt sui partes, cum unitas orationis complexae² motivum est in amphibolia. Sed iste modus qui est secundum translationem aequae communis est utrique fallaciae.

<Ad 3> Ad aliud dicimus quod tempus non est medium sive ratio construendi verbum cum nomine sed solum cum adverbio, quod adverbium non est pars orationis secundum logicum; ideo poterit esse modus aequivocationis a consignificato temporis. Sed alia accidentia, ut genus, numerus etc., sunt principia construendi quae possunt variare constructionem. Aequivocatio vero non fit ex diversa ratione construendi, sed amphibolia. Ideo non ponit Auctor aliquem modum aequivocationis secundum alia accidentia sicut secundum tempus.

<Ad 4> Ad aliud dicimus quod sicut dicit Priscianus, participia praesentis temporis confundunt omne tempus, praesens sc. praeteritum et futurum. Unde secundum confusionem aequivoca sunt et tempora diversa consignant³ de se. Dicimus ergo, cum sic dicitur 'laborans sanabatur', li 'laborans' ab illo verbo 'sanabatur' non accipit consignificationem plurium temporum; aut si accipit, non accipit in quantum signum sive significans, ex quo causatur aequivocatio; sed forsitan accipit modum supponendi, et ita ut supponens et non ut significans habet ab illo consignificationem plurium temporum, a se vero habet ut sit signum et non ut supponat⁴.

<Ad 5> Ad aliud dicimus quod modus proprius aequivocationis causatur aut a parte significati, sic sunt duo primi; aut consignificati, et sic tertius. Si a parte significati, dupliciter: vel aequaliter significati, sic est primus modus; vel per prius et posterius, et sic est secundus. Ex hoc patet ordo. Aliter solent accipi quia omnis modus aequivocationis aut habet duplex ad maiorem extremitatem, et sic est primus; aut ad mediam, et sic est secundus; aut ad minorem extremitatem, et sic est tertius. Patet ordo per ordinem terminorum in syllogismo.

<Ad 6> Ad aliud dicimus quod dictio sive incomplexum potest considerari ut pars orationis et oratio ut totum; sic non separantur motiva eorum penes unitatem dictionis et unitatem orationis, quia una unitas non

---

1. orationi] dictioni P.

2. unitas orationis complexae] orationis unitatis complexae P. An unitas signi complexi scribendum?

3. et tempora diversa consignant] a tempora diversa consignificata P.

4. supponat] fort. suppositum P.

numeratur cum alia. Vel potest utrumque considerari ut signum; sic non est unum pars alterius, et ponit numerum unitas signi incomplexi cum unitate complexi, unde quantum ad hoc separantur motiva aequivocationis et amphiboliae, nam motivum aequivocationis est unitas materiae et formae signi incomplexi sive unitas indivisibilis, motivum autem amphiboliae est unitas compositionis sive signi complexi.

<Ad 7-16> [.../60rB/...]

<Ad 17> Ad aliud dicimus quod non ponit Auctor exemplum in secundo modo neque de aequivocatione neque de amphibolia, quia communiter et aequaliter inest aequivocationi et amphiboliae, non enim inest uni per alterum sicut in aliis modis est. Et si dicatur "Quare non ponit exemplum et de aequivocatione et de amphibolia?", dicendum quod non debet aliquid poni in arte quod sit corruptibile; sed quod non est idem apud omnes est corruptibile; unde cum translatio sit diversa apud diversos, non ponit exemplum de secundo modo qui est secundum translationem, quia illud exemplum apud quosdam teneret et apud quosdam non.

<Ad 18> Ad aliud dicimus quod sicut non est inconveniens diversos modos prioris esse in eodem, quia non propter hoc si sunt in eodem iste modus est ille, neque econverso; similiter dicimus quod primus modus communis, qui est plura significare principaliter, et tertius modus, qui est compositum multa, possunt esse in eodem, non tamen iste modus est ille sed diversi sunt modi. Unde non valet obiectio.

<Ad 19> Ad ultimum dicimus quod incomplextum duplex est: quoddam est simplex ut est ...le; quoddam compositum ut est in..le. De separatione et compositione primi incomplexi non loquitur Auctor, sed de separatione et compositione incomplexi compositi intelligit Auctor, et secundum hoc tertius modus communis est aequivocatus et amphiboliae.

20. Quaeritur adhuc quomodo vel secundum quid illi tres modi sunt communes.

Dicendum quod communes sunt secundum quod consequuntur unitatem signi simpliciter, non distinguendo signum. Proprii vero modi sunt secundum quod consequuntur unitatem signi incomplexi vel complexi; incomplexi quantum ad aequivocationem, complexi quantum ad amphiboliam.

Roberti *Comm. Arist. SE* [SE45]

V = Venetus Marcianus VI.66 (2528)

33v <4. 165b30> SUNT AUTEM SECUNDUM AEQUIVOCATIONEM

Hic secundo ponit parallogismos iuxta unumquemque locum in dictione, et sunt hic tres partes, quia primo ponit parallogismos iuxta locum operantem multipliciter actualem, et quia nomen idem aut significat plura de se aut ex adiunctione, aut unum proprie et aliud transumptive, ideo non sunt nisi tres modi aequivocationis.

1. Quaeritur quare non definit hic aequivoca.

Hoc est quia ex libro Praedicamentorum patet eorum definitio.

2. Quaeritur an eodem modo sumitur hic aequivocum et in Praedicamentis.

Dicendum quod in Praedicamentis agit de vocibus secundum quod sine complexione considerantur, hic autem secundum quod in complexione; ideo hic largius quam ibi sumitur aequivocatio; hic enim extenditur ad pluralitatem significationis et consignificationis, sive illa pluralitas proveniat ex aliqua dictione per se sive ex suo adiuncto.

3. Et per hoc patet solutio huius: Aequivoca dicuntur quorum solum nomen commune(?) etc.; sed in nomine dicto transumptive et proprie non manet identitas solum secundum nomen, quia omnes bene transferentes secundum aliquam similitudinem transferunt; ergo secundus modus¹ aequivocationis non operatur aequivocationem.

4. Quaeritur, cum propter pluralitatem significationis dicitur aequivocatio, quare potius dicitur dictio aequivocatio quam oratio.

Hoc est quia aequivocatio secundum sui definitionem consistit in identitate nominis et pluralitate significationis et non in <i>dentitate</i> totalis orationis.

5. Et intellige quod causa apparentiae in aequivocatione est identitas unius vocis secundum materiam et formam, et non dicitur hic forma vocis quaecumque forma sed forma vocis in quantum vox est, haec autem est modus pronuntiandi.

Intellige quod large sumendo significationem extenditur ad consignificationem. Unde cum dicitur quod primus modus aequivocationis est

---

1. secundus modus] secundum modum V.

quando dictio principaliter plura significat, sumitur ad significare proprie dictionem et consignificare, unde sub primo continentur omnes aequivocationes quae proveniunt ex consignificationibus.

Intellige etiam quod in analogo unum prius significatur et alterum ex consequenti; et iste modus reducit ad modum aequivocationis ex transumptione, et ita non est differentia nisi [et] quod in analogo est unitas vere in significatis, in transumptione non est vere sed solum similitudo.

6. Quaeritur quando terminus potest stare pro pluribus, ut hic 'animal currit', quid deficit a multiplicitate et alio modo definitur sermo habens plures causas veritatis a sermone multiplici.

Dicitur quod cum dicitur 'animal currit' quia terminus unum habet significatum et non accipitur secundum accidentia diversa, ideo non incidit multiplex, tamen plura habet supposita in quibus potest salvari significatum, ideo sunt ibi plures causae veritatis. Et differunt talis propositio et propositio multiplex in hoc quod propositio multiplex dat intelligere plura \per modum/ copulationis, in alia autem dantur intelligi per modum disiunctionis plura.

7. Contra primum modum aequivocationis arguo sic: Significatio dictionis est eius forma, sed unius rei una est forma, ergo unius dictionis una erit significatio.

Diceret quis quod non sequitur, quia rerum artificiatarum est materia tota substantia operis, dicente Aristotele "in rebus artificialibus facimus materiam \causam/ operis."¹

Contra. Tam in arte quam in natura forma est perficiens aliquam perfectionem; illud est essentialius cuilibet per quod² ipsum separatur ab omni alia re eiusdem generis; sed omne lignum vel ferrum et ita de aliis separatur per suam formam ab aliis rebus [ex] eiusdem generis.

Item, Aristoteles: "Adeo imitatur ars naturam quod si natura fecisset domum vel navem,³ fecisset sicut iam facit ars."⁴

Item, quod impossibile est intelligere vel imaginari, impossibile est esse in arte; sed impossibile est intelligere vel imaginari duas formas simul et semel eandem materiam informare totam, nisi una sit materialis ad aliam, et hoc non dicitur.

1. Cf. Arist. Ph. 2.1.193a9-12; Auctoritates, ed. Hamesse, 2.53, p. 144.

2. per quod] quod per V.

3. navem scripsi coll. Arist. Ph. 2.8.199b28] nomen V.

4. Cf. Arist. Ph. 2.8.199a12-17 & b28-29.

Sed tunc, si aliquis propter hoc concederet quod significatio dictionis non est eius forma,

contra:

a. Aristoteles in primo Topicorum vocat significationem dictionis eius speciem, et forma et species idem.

b. Item, dictio componitur ex significatione et voce, et constat quod significationis non est vox forma; erit igitur vocis [et] significatio forma.

Ad oppositum: Nulla res alicuius praedicamenti est forma rei alicuius alterius praedicamenti; sed vox omnis est qualitas et significationum alia substantia, <a> lia quantitas etc.; ergo etc.

Item, nulla differentia dividens aliquod commune est illius communis forma vel perfectio; sed vox dividitur per¹ significativum /34rA/ et non significativum; ergo neutrum erit forma vel perfectio vocis.

Quod forte concedendum.

<Ad a> Primum in contrarium solvitur per hoc quod speciem vocat Aristoteles finem,² sicut frequenter facit.

Ad b> Secundum solvitur per hoc quod dictio componitur ex voce et significatione tamquam ex fine et eo quod est ad finem; vox enim habet perfectionem propriam formalem in sua prolatione³, forma vero dictionis eo quod dictio est <non> est prolatio. Cum enim ad hoc sit sermo ut unus(?) significet alii quod apud ipsum est, patet per Platonem(?) quod sermonis et cuiuslibet eius partis est significatio finis, istud etiam⁴ patet per signum et signatum in aliis, ut in circulo et in vino.

Et si aliquis dicit quod forma et finis non sunt idem secundum Aristotelem in secundo Physicorum, et ita redit idem quod prius,

— dicitur quod non dicit Aristoteles quod forma et finis non sunt semper idem, sed multotiens, quia finis duplex est, sc. esse et fieri: finis fieri et forma idem, finis autem esse non est idem cum forma. Et aliter quam finis \esse non potest significatio esse finis/ dictionis.

8. Contra modum tertium aequivocationis sic:

8.1 Inter omnia consignificata participii tempus est ei maxime essenziale; ergo cum nullum aliud consignificatum participii alterius adiunctione poterit a sua proprietate trahi, ergo nec tempus poterit.

1. per] in V.

2. finem] finis V.

3. sua prolatione] suo pro() proprio V.

4. etiam] vel autem V.

8.2 Item, praeteritum non potest contrahere futurum nec econverso; ergo neutrum poterit trahere praesens, cum maior aut aequalis sit oppositio praesentis ad utrumque et utriusque ad alterum.

8.3 Item, 'sedens' et 'qui sedet' convertuntur; ergo eodem addito utrobique erit eadem; sed haec est indistinguibilis 'qui sedet surgebat', ergo et reliqua.

8.4 Item, praeteritum vel futurum ex parte subiecti non potest contrahere praesens ex parte praedicati; ergo nec alterum illorum ex parte praedicati positum poterit.

8.5 Item, idem manet tempus in verbo et in suo participio; sed in verbo non potest dicto modo trahi; ergo nec in participio.

<Ad i.5> Haec ultima ratio solvitur sic, quia minus discrete consignificatur per participium quam per verbum propter unionem agere et pati cum substantia in qua non reperitur tempus.

<Ad 8.3> Et per hoc solvitur haec ratio "'sedens' et 'qui sedet' convertuntur".

<Ad 8.4> Ad paenultimam rationem dicendum quod ex parte praedicati semper se tenet verbum, cum tempus non potest contrahi, et ideo praesens participium ex parte praedicati contrahi non potest ab aliquo posito ex parte subiecti.

<Ad 8.1-2> Ad alias rationes diceret quis quod quia tempus praesens dividitur in praesens de praesenti et praesens de futuro et de praeterito, ideo potest tam praeteritum quam futurum contrahere praesens, sicut speciale suum commune, et non econverso. Ita non est in aliquo alio consignificato participii.

Contra. Quamvis praesens sic dividitur, non tamen praesens de praesenti.

Videtur mihi quod quia quod est praesens de praesenti necessario erit praesens de praeterito et econverso, ideo potest praeteritum contrahere praesens et non econverso; unde quia praesens tale non potest fieri praesens de futuro, ideo non est haec oratio multiplex¹ 'sedens surget', potest tamen habere duas causas veritatis, sc. quod est vel quod erit sedens surget.

Sed quaeritur unde hoc accidit, cum in nullo conveniat nomen et verbum ratione cuius possit haec contractio fieri, et omnis contractio ratione alicuius convenientiae fit.

---

1. oratio multiplex] dictio multiplicatis V.

Videtur mihi quod hoc est a natura(?) praedicati qua praedicatum est. Cum enim posterius accipitur praedicatum ab intellectu componente quam subiectum, et praedicatum potest convenire subiecto sic vel sic, ideo componit intellectus praedicatum cum subiecto secundum quod subiectum potest substare praedicato sic vel sic. Et huius signum est quod si non esset homo praeter unum cui conveniret albedo, esset haec vera 'homo¹ est albus', et hoc est quod dicit Boethius "talìa sunt subiecta qualia permiserint praedicata."

Et si aliquis quaerat utrum haec oratio, sc. 'sedens' surrexit', sit distinguenda, dico quod sic. Quod patet manifeste per rationem praedictam.

---

1. homo] *an omnis homo scribendum?*

**Roberti de Aucumpno [SE 48]
*Commentarium in Sophisticos Elenchos***

C = Cantabrigiensis Domus Petri 206; P (dux) = Parisinus Mazarineus 3489

C 140rA, P 5vA.

<4. 165b30> SUNT AUTEM¹ SECUNDUM AEQUIVOCATIONEM etc.

In hac parte prosequitur de locis sophisticis in dictione in speciali. Et dividitur in tres. In prima² prosequitur de operantibus actualement multiplicitatem, in secunda Secundum compositionem etc. de operantibus potentialem, in tertia Qui autem sunt etc. de illo qui operatur phantasticam. In prima determinat de aequivocatione et amphibolia, et dividitur in duas. In prima determinat³ ea quae sunt propria utrique, in secunda Sunt autem tres modi etc. determinat modos communes aequivocationi et amphiboliae, et quamvis connune ante⁴ proprium in quantum proprium addit super commune, tamen in quantum ex hiis quae propria sunt colligitur⁵ commune proprium est ante commune. Prima in duas. In prima prosequitur de aequivocatione, in secunda Secundum amphiboliam etc. de amphibolia.

Prima in tres. In prima ponit unam orationem secundum aequivocationem ex principali significatione, in secunda Et rursum⁶ quoniam mala etc. ponit aliam ex transumptione vel quia aliquid convenit primo uni et ex consequenti alteri; in tertia amplius eundem etc. ponit duas ex consignificatione.⁷ Quaelibet istarum dividitur in duas, quia primo ponit orationem, secundo distinguit multiplicitatem, non ut solvat sed ut exempla approbet.

In speciali sic procedit: primo praemittit intentionem, et hoc est Sunt autem secundum aequivocationem. Deinde prosequitur, et primo ponit unam orationem ex principali significatione, et est talis: Quaestione praefacta an scientes discant, et dato quod non, quia discere est imperfectorum, fiat argumentum sic: 'grammatici discunt, grammatici sunt scientes, ergo scientes discunt'. Huius parelenchi primo ponit conclusionem cum dicit ut quoniam etc., et debet littera sic legi: ut sc. oratio ostendens quoniam scientes discunt per hoc medium nam gram-

1. sunt autem C] om. P.

2. prima] \parte(?) / add. P.

3. determinat] de add. P.

4. ante C] a(ut) P.

5. colligitur C] intelligitur P.

6. rursum] om. C.

7. consignificatione C] significatione P.

matici etc. est¹ secundum aequivocationem. Secundo nam grammatici ponit maiorem exprimendo tantum unum sensum aequivocationis per hoc quod dicit nam² secundum os discunt etc. Deinde dividit multipliciter dicens quod maior terminus est aequivocus.³ Et haec⁴ multis modis exponitur, sed haec litterae magis consona est: 'discere' uno modo idem est quod per intellectum intelligere quod secundum os profertur; et sic scientes discunt, hoc est melius intelligunt quod ore profertur instruendo alios, et sic discere non est ab extrinseco, sed quia per vocem magis exercitatur quod⁵ prius habuit in mente. Et hoc est quod dixit⁶ prius secundum⁷ os discunt grammatici. Alio modo est 'discere' idem quod disciplinam accipere quam⁸ prius non habebat, et sic non discunt scientes. Et hoc est discere enim etc.

Deinde ponit aliam orationem quae talis est: Quaesito an⁹ mala sint bona, et dato¹⁰ quod non, arguitur sic: quaecumque expediunt bona sunt, mala expediunt, ergo mala bona sunt. Primo ponit conclusionem cum dicit Et rursum etc. sc. oratio ostendens quoniam¹¹ mala etc. per hoc medium quod sequitur est secundum aequivocationem (et nota quod secundum hunc modum multis locis¹² debet littera suppleri, ut intelligenti patet. Secundo nam¹³ <quae> expediunt etc. ponit maiorem. Tertio mala autem etc. ponit minorem. Deinde dividit multipliciter approbando exemplum, quia 'expediens' principaliter dicitur bonum, secundario dicitur malum expediens, ut patet in occidente aliquem ut non occidatur,¹⁴ et hoc est duplex enim etc.

Deinde ponit duas orationes ex consignificatione, et est prima talis: 'quicumque surgebat stat, sedens surgebat, ergo sedens stat'; secunda oratio est talis: 'quicumque sanabatur sanus est, laborans sanabatur, ergo etc.'. Primo ponit conclusiones coniunctim cum dicit amplius etc.;

1. est C] *lectio incerta* P.

2. nam C] *om.* P.

3. quod maior — aequivocus] quod maior terminus est aequivocus secundum aequivocationem P : quod discere quod est maior terminus est aequivocationis C.

4. haec] aequivocus *add.* C.

5. quod C] quia P.

6. dixit C] d(ici)t P.

7. secundum C] sed P.

8. quam C] quae P.

9. quaesito an C] quaesita + *spat. vac.* 2 *litterarum* P.

10. dato C] data P.

11. et rursum — quoniam C] rursum etc. sc. ostendens quod P.

12. locis C] modis P.

13. nam C] non P.

14. occidente aliquem ut non occidatur P] occidente aliquem latronem vel inscindente aliquem C.

secundo nam qui surgebat ponit maiores, tertio surgebat autem ponit minores. Deinde dividit multiplicitem dicens quod 'laborans' adiunctum cum verbo activo vel passivo in quocumque modo non idem significat, hoc est consignificat, sed quandoque significat laborantem nunc, quandoque laborantem prius. Et specificat quando sic et quando sic, quia adiunctum cum verbo praeteriti temporis significat "laborans vel nunc vel prius", et ideo laborans et non laborans¹ sanabatur; cum verbo autem praesentis temporis tantum unum sensum retinet, sc. "laborans nunc", et ideo non /P 5vB/ laborans sanus est; sed cum dicitur² 'laborans sanabatur' intelligendum est "laborans non nunc sed prius", et hoc est nam laborantem quidlibet facere aut³ pati, id est hoc participium 'laborans' adiunctum verbo activo vel passivo quocumque modo (ita legendum ut "quidlibet" dicat⁴ modum sub hoc sensu: quidlibet id est "quocumque modo"), et subdit divisionem sed⁵ quandoque etc., et specificat ibi verum etc., et unum membrum divisionis cum participio ordinato⁶ cum verbo praeteriti temporis exponit cum dicit sed laborans non nunc sed prius sc. sanabatur.

Circa hanc partem⁷ primo intelligendum est⁸ quid multiplex, et secundo quid multiplex actuale.

Est autem⁹ multiplex cum multa in unum reducuntur, et sic differt multiplex ab eo quod est multa, quia multa in quantum talia ad unum non sunt reducta; unitas ergo superaddita /C 140rB/ multis complet multiplex; secundum ergo diversitatem unitatis est diversitas multiplicis;¹⁰ cum igitur in aequivocatione et amphibolia sit unitas secundum materiam, et in hoc conveniunt¹¹ cum compositione et divisione, et secundum formam, et in hoc differunt ab eisdem, ab hac¹² unitate for-

1. et non laborans P] *om.* C.

2. dicitur C] dicit P.

3. facere aut C] *etc.* facere et P.

4. dicat C] dicant P.

5. sed] ibi sed C : et P.

6. cum participio ordinato CP] cum participium ordinatur *malim*.

7. partem] quam *add.* P.

8. intelligendum est] intelligendum C : quaerendum est P.

9. autem C] aut P.

10. secundum — multiplicis C] sed ergo diversitatem unitatis et diversitas multiplicis P.

11. conveniunt C] convenit P.

12. hac] autem *add.* P.

mali denominatur multiplicitas actualis, quia per formam unumquodque quod habet formam fit ens¹ actu.

Circa aequivocationem triplex² accidit difficultas, sc. duae quoad generationem (prima ratione apparentiae, secunda ratione defectus), tertia ratione solutionis. Prima hic, secunda ibi³ Aut ergo sic dividendum, tertia in secundo habet determinari.

Circa primam primo quaerendum de causa apparentiae, secundo de modis aequivocationis in quibus haec causa habet reperiri.

< *Quaestio 1* > Et primo quaeritur de natura termini aequivoci in se, ut videamus quid debeat esse causa apparentiae.

Et videtur quod nullus terminus possit esse aequivocus sic:

1. Quaecumque sunt unum proportionem, aliquid est in uno proportionali⁴ proportionale alicui quod⁵ est in altero; sed vox et significatum sunt unum proportionem in quantum faciunt unam partem orationis; ergo aliquid est in uno proportionale alicui quod est in altero; si ergo diversa sunt significata, diversa erunt in voce ratione quorum illis significatis sit proportionale; quare ad pluralitatem significatorum sequetur pluralitas vocum, quia vox sub hoc proportionali non est eadem cum voce sub alio proportionali.

2. Iterum, omne nomen commune vel proprium est, haec enim prima divisio nominis est; unde si⁶ aequivocum est nomen, aut ergo commune aut proprium; non proprium, ergo commune — et hoc patet per Priscianum qui homonyma sub appellativis comprehendit —; sed nomen dicitur commune a forma a qua imponitur, quam primo significat;⁷ ergo nomen aequivocum significat primo unam formam communem a qua imponitur, et nullum tale est aequivocum.

3. Iterum, cum significatum sit sub voce vel in voce sicut forma in materia ab efficiente extra, qui est imponens, si diversa significata essent in una voce, hoc esset secundum possibilitatem vocis vel⁸ imponentis; sed utrumque istorum videtur impossibile: imponens enim per intellectum operatur, et intellectus simul duo non comprehendit nisi mediante

1. quod habet formam fit ens] habens formam fit ens C : quod habet formam fit eius P.

2. C] om. P.

3. ibi P] in illo capitulo C.

4. proportionali P] om. C.

5. quod C] aliquod P.

6. unde si P] nomen C.

7. a forma — significat P] quando communis est forma a qua imponitur C.

8. vel] et C : om. P.

aliquo communi; iterum, in naturalibus videmus quod diversae formae non sunt in eadem materia nisi successive, quare nec in voce diversa significata simul.¹

4. Iterum, †intellectus† quamvis mutato uno maneat alterum non mutatur² quoad sui qualitatem, in relatione³ tamen diversificatur, ut patet quando album manens album propter mutationem alterius albi in nigrum fit de simili dissimile. Ergo similiter in voce in quantum signum, quamvis vox maneat una in se, signum tamen est alterum variato significato; sed in quantum signum⁴ fuit nomen unum;⁵ ergo significato variato variatur et nomen; et ita nullus terminus aequivocus.

< *Quaestio 2* > Deinde dubitatur quid est causa apparentiae in aequivocatione.

Quod autem identitas nominis⁶ probatio:

Nihil est in aequivoc⁷ nisi identitas nominis⁸ et diversitas rationis, ut patet per definitionem aequivocorum; ergo si diversitas rationis non est causa, identitatis nominis erit causa.

Et hoc idem videtur quia⁹ illud est causa apparentiae quod facit defectum latere; hoc autem est identitas nominis; quare etc.

Iterum, prius dixit quod in dictione est phantasia eo quod eisdem nominibus etc.; sed si hoc est verum, ergo ubi non est idem nomen non est aequivocatio;¹⁰ sed cum eadem vox potest teneri adiective vel substantive, nominaliter vel adverbialiter, non est ibi idem nomen, tamen est ibi aequivocatio.

Et dicetur¹¹ quod sumitur ibi 'nomen' pro¹² voce.

Sed tunc quaeritur, cum eadem vox non sufficiat, quia sic non differret a compositione et divisione, quid aliud exigatur.

Et dicetur quod identitas vocis secundum materiam et formam et causa apparentiae.

Sed tunc videtur quod significatio sit eadem, quia significatio est forma.

1. simul C] similiter P.

2. non mutatur P] inmutatum C.

3. relatione C] ratione P.

4. quamvis vox — in quantum signum C] *om.* P.

5. nomen unum] vel nomen unum C : unum P.

6. nominis] non P.

7. aequivoco C] aequivoca P.

8. nominis C] nomine P.

9. quia C] quod P.

10. est aequivocatio C] aequivocum P.

11. dicetur C] d(icitu)r P; *item paullo infra.*

12. pro C] *om.* P.

Et dicetur quod non sumitur forma vocis significativae ibi unde significativa est, haec enim¹ fuit significatio; sed forma vocis in se, haec autem est modus pronuntiandi.²

Sed contra hoc sic:

1. Aequivocatio incidit penes vocem significativam, quare³ apparentia erit in voce significativa.

2. Et cum hoc quaeritur diversitas istarum formarum, et quae principalior sit.

Ad hoc dicendum:

<Ad qu. 1> Ad primum⁴ quod aliquis est⁵ terminus aequivocus, quando scilicet est⁶ nomen unum et significata multa. Sed in principio sciendum quod nomen⁷ potest sumi dupliciter: Vel pro voce et⁸ significato; et sic in aequivoco non est nomen simpliciter unum, immo magis tot nomina quot significata. Alio modo sumitur nomen⁹ pro nota sive¹⁰ pro voce in se, non in quantum est signum, quia sic aliquo modo recipit¹¹ multitudinem significatorum, /C 140vA/ et sic in /P 6rA/ aequivoco est nomen unum.

Per haec¹² autem solvitur prima ratio, secunda et quarta.

<Ad 1> Bene enim¹³ concedo quod vox in quantum¹⁴ unitur diversis significatis aliquo modo diversificatur. Et sic solvitur prima.

<Ad 2> Dico etiam quod aequivocum non est unum nomen sed multa, et haec vel multa communia vel multa propria, et non nomen unum commune; et ideo nec a forma una imponitur. Et sic solvitur secunda.

<Ad 3> Ad tertium autem dicendum quod album et nigrum non se compatiuntur, intentiones tamen acceptae a sensu compatiuntur sese, similiter passionem in anima¹⁵ sese compatiuntur. Et sic, cum vox primo significet passionem quae est in anima, significata diversa in eadem voce

-
1. enim] non *add.* P.
  2. pronuntiandi] in se *add.* P.
  3. quaer C] quia P.
  4. ad primum C] *om.* P.
  5. est C] *om.* P.
  6. est P] *om.* C.
  7. nomen C] unum P.
  8. et] pro *add.* P.
  9. nomen C] unum P.
  10. sive C] vel P.
  11. recipit P] recipiet C
  12. haec P] hoc C.
  13. enim C] *om.* P.
  14. vox in quantum P] in quantum vox C.
  15. in anima C] ut actio P.

se compatiuntur, nec habent disparationem tantam quin per unam vocem repraesententur, et praecipue quoniam etsi sit significatio a forma vocis, non tamen inhaerens voci ut albedo inest corpori.

Sed tunc obicitur: Si in aequivocis <non> est nomen unum, id est vox una, qualiter ergo nomen idem praedicari dicitur de aequivocatis?

Et dico quod vox ita communis unita significato huic praedicatur de uno aequivocato, et unita alii¹ de altero.

Sed adhuc obicitur: 'canis' est pars una, ergo et nomen unum.²

Et dicendum quod sicut omnia nomina sunt unum,³ ita 'canis' est nomen unum praeter quod additur⁴ unitas vocis. Sed considerando eius significatum non est unum numeraliter nec unum⁵ nomen nec una pars nisi genere vel specie, sed non unum numero nisi ratione vocis; sed est plura numero propter plures formas, sicut Socrates sedens musicus est ¶ unum numero efficax duorum ¶.⁶

Sed tunc obicitur: Socrates sedens musicus est unus homo numero, quamvis non est unum numero; quare ergo 'canis'⁷ non est unum nomen et una pars numero?

Et dico: Socrates sedens musicus est unus homo numero, quia forma hominis individuatur in Socrate, et non multiplicatur per 'sedens' et per 'musicum', et praeter hoc quia Socrates sedens et musicus ¶ non fuit homo sed eius fuit nomen per significatum, ¶ et ideo quia plura significata plura nomina; et praeter hoc sicut forma hominis in Socrate et Platone individuata facit plures homines, ita significatum⁸ nominis simpliciter individuatum⁹ in hoc significato et illo facit plura nomina.

<Ad qu. 2> Ad hoc quod quaeritur quae sit causa apparentiae, dico quod unitas vocis secundum materiam et formam, non quamcumque sed¹⁰ formam quae debetur voci in quantum est vox; haec autem est modus pronuntiandi. Et hoc rationabiliter, quia aliter non fuit vox una nisi in se et non in ratione signi, ideo¹¹ in causa apparentiae sumenda est forma vocis in se.

1. alii C] aliquo P.

2. est — unum P] nonne est una pars orationis, ergo et nomen unum C.

3. omnia nomina sunt unum P] synonyma nomina sunt nomen unum C.

4. additur P] superadditur C.

5. numeraliter nec unum P] om. C.

6. nisi ratione — duorum C] om. P. duorum] du^o C.

7. canis] cum add. P.

8. significatum] commune add. C.

9. individuatum] facit plures homines add. C. Forsitan maior corruptela subsit.

10. sed] \secundum/ add. C.

11. ideo] non add. P.

<Ad 1> Ad obiectum dico quod aequivocatio incidit circa vocem significativam, sed duo sunt in aequivocatione: apparentia et defectus;¹ apparentia ex parte vocis, et defectus ex parte significati incidit.

<Ad 2> Ad ultimum patet ex dictis responsio, quia² significatio est forma vocis in quantum est significativa, et modus pronuntiandi est forma vocis in se, et ideo neutra principalior altera, quia penes idem non³ attenduntur et utraque in suo genere est principalis.

Sequitur quaerere de modis aequivocationis.

<Quaestio 3> Et primo de numero.

1. Quod autem tantum unus sit⁴ modus videtur:

1.1 Aequivocum enim dicitur quasi plura aequae vocans;⁵ sed cum vox non vocet nisi significatum, aequivocum dicitur quod⁶ plura significata aequae vocat. Hoc autem in solo primo modo contingit, qui est ex principali significatione.

1.2 Iterum, aequivocum est cum eadem voce plura⁷ significamus, ergo nulla erit ex consignificatione.⁸

2. Iterum videntur plures modi.

2.1 Quia aequivocatio salvatur⁹ in analogo.

2.2 Iterum est aequivocatio ex diversa circumstantia praepositionis. Sub quo ergo¹⁰ modo comprehenditur?

2.3 Iterum, aequivocatio est eo quod dictio potest teneri¹¹ adiective vel substantive, et sub nullo istorum modorum videtur comprehendi.

<Ad 1> Et dico ad primum quod aequivocum potest sumi stricte et maxime proprie, et sic non est nisi¹² unus modus; vel large, et sic plures.

<Ad 2.1> Ad aliud dicendum quod quia¹³ in analogo unum primo significatur et alterum ex consequenti,¹⁴ reducitur ad modum aequivo-

1. defectus] significatum CP.

2. responsio quia C] solutio quod P.

3. non C] om. P.

4. quod — sit P] quia quod tantum unus debeat esse C.

5. aequae vocans C] aequivocans P.

6. quod C] quia P.

7. plura P] diversa C.

8. consignificatione C] significatione P.

9. salvatur P] congruit C.

10. ergo C] genus P.

11. teneri C (sed post adiective)] spat. vac. 3-4 litterarum capax P.

12. nisi C] om. P.

13. quia C] om. P.

14. consequenti] et add. P.

cationis ex transumptione, et differt solum quia¹ in analogo est unitas naturae maior in significatis, in transumptione vero non unitas naturae sed similitudo. Vel posset reduci ad primum modum aequivocationis.

Et si fiat obiectio in contrarium quod analogum non significat utrumque² principaliter, dicendum quod aliquo modo principaliter significat utrumque, sed hoc³ intellige quod in reductis proprietas illius ad quod reducitur non omnino reperitur.

<Ad 2.2> Ad aliud dicendum⁴ quod in quantum circumstantiae in praepositionibus /C 140vB/ accipiuntur⁵ loco consignificationum, in hiis incidit aequivocatio ex consignificatione,⁶ quia significatio praepositionis est habitudo substantiae ad actum, et circumstantia ad modum consignificationis superadditur, licet pro⁷ accidente non assignetur.

<Ad 2.3> Ad ultimum dici potest quod quia significare adiective vel substantive dicit modum significandi, licet non omnino talem qualis est invenire⁸ in significatis, hic modus⁹ ad aequivocationem ex consignificatione habet reduci.

Numerus autem modorum aequivocationis sic potest accipi: aequivocatio provenit ex unitate vocis cum diversitate significatorum, et sumatur¹⁰ significatum pro omni intellecto per nomen. Aut ergo est unitas vocis cum diversitate significatorum vel consignificatorum, quia¹¹ haec duo sunt de intellectu nominis. /P 6rB/ Si primo modo, aut ergo est diversitas significatorum aequae primo, aut secundum prius aut posterius. Primo modo primus modo; secundo modo¹² secundus, ex transumptione. Si autem sit diversitas consignificatorum, sic tertius modus.¹³ Et hoc ordine ponuntur in Littera.

---

1. quia] quod P.

2. analogum — utrumque C] utrumque non significat ea P.

3. hoc C] hic P.

4. dicendum P] om. C.

5. circumstantiae — accipiuntur C] circumstantia — accipitur P.

6. ex consignificatione C] om. P.

7. pro C] om. P.

8. omnino talem qualis est invenire] omnino talium qualium est invenire P : o(rati)o talem qualis est C.

9. C] om. P.

10. sumatur C] sumitur P.

11. vel consignificatorum quia C] quae P.

12. modo P] om. C.

13. modus P] om. C.

Sic viso numero modorum et dimisso¹ primo modo et secundo, quia patent ex praedictis, consequenter quaeritur de tertio. Et primo in communi, secundo in speciali de oratione in Littera posita.

<Quaestio 4> De primo quaeritur per quae accidentia fiat aequivocatio.

Cum enim qualitas nominis sit propria vel communis, quaeritur an penes hoc² incidat aequivocatio, quia si sic, tunc in hoc paralogismo 'homo est species, Socrates est homo, etc.' incidit aequivocatio.³

Iterum quaeritur de comparatione et casu, de quibus maxime dubitatur an⁴ aequivocationem debeat facere horum diversitas an amphiboliam, quia per se conferunt ad constructionem.

Et breviter quaeratur quae accidentium diversitas faciat aequivocationem et quorum non.

Et potest dici quod generaliter omnium consignificatorum diversitas quae per se conferunt ad veritatem et falsitatem et eam variant, in quantum in dictione considerantur faciunt aequivocationem; si autem considerentur in quantum sunt principia construendi, amphiboliam.⁵

Non ergo multum esset inconveniens penes qualitatem diversam aequivocationem ponere, quamvis in frequenti usu non sit.

Similiter considerando comparationem in dictione in se est aequivocatio eo quod aliqua dictio potest esse positivi gradus vel comparativi, ut patet in hoc sophismate PLURA PLURIBUS SEX SUNT PAUCIORA PAUCIORIBUS SEX de hac dictione 'plura'.

Similiter penes genus est aequivocatio, ut 'civis est albus, mulier est civis, ergo mulier est albus'; et penes numerum, ut 'alba sunt plura, mulier est alba, ergo etc.'.

Penes casum, eo quod principaliter est⁶ in comparatione ad alterum — est enim habitudo substantiae ad actum —, incidit amphibolia, et ideo penes casum postea manifestat amphiboliam, quamvis casum in dictione ipsa considerando posset poni aequivocatio.

Et quia diversitas modorum non variat veritatem, secundum unum solum enim⁷ modum incidit veritas in oratione, sc.⁸ secundum indicativum, ideo penes modum non incidit aequivocatio, sed principaliter

1. dimisso C] diviso P.

2. hoc C] haec P.

3. quia — aequivocatio C] om. P.

4. an] geminavit P.

5. amphiboliam] sic non faciunt aequivocationem add. P.

6. est] comparatio add. P.

7. enim C] om. P.

8. sc. C] om. P.

penes tempus, quia tempus variat veritatem in oratione, ut patet in primo Perihermeneias, et ideo aequivocationem penes tempus manifestat.

<Quaestio 5> Propter hoc ergo specialiter quaero de hac oratione 'laborans sanabatur' utrum hoc quod dico 'laborans' de natura propria habeat tempus duplex an unum per naturam propriam et aliud per naturam verbi.

Quod primo modo videtur per Priscianum dicentem in primo Constructionum quod participium est confusum quoad tempora, sc. quoad praesens et praeteritum.

1. Contrarium tamen videtur per hoc quod dicitur¹ participium praesentis temporis, quod non diceretur² si duo tempora haberet, quia qua ratione ab uno et ab altero deberet denominari.

2. Iterum, si per naturam propriam haberet, tunc adeo bene esset haec distinguenda 'laborans sanus est' sicut haec 'laborans sanabatur', quod non est verum, ut patet ex Littera, dicit enim quod laborans et non laborans³ sanabatur sed non laborans⁴ sanus est.

3. Iterum, cum actio et passio non diversificent temporis consignificationem, ad quid ergo dicit "quidlibet facere aut⁵ pati"?

4. Iterum, si propter hoc distinguitur haec 'laborans sanabatur' quia potest consignificare praesens et praeteritum, tunc ubicumque terminus supponit verbo de praeterito vel de futuro erit oratio distinguenda eo quod terminus potest stare sic vel sic.

5. Iterum, quando terminus potest stare pro pluribus, ut cum dico 'animal currit', quid⁶ differt a multiplicitate, et quomodo differt sermo habens plures causas veritatis et sermo duplex?

<Ad 1-2> Ad primum dicendum quod quia praeteritum imperfectum dicit actum inceptum nondum tamen terminatum communicat cum praesenti ratione eius quod adhuc est, et ideo praesens⁷ simul cum praeterito⁸ cointelligitur. Et signum huius est quod participium praesentis temporis a praeterito imperfecto formatur; actu et complete consignificat⁹ praesens, in potentia autem et incomplete consignificat¹⁰ praeteritum imperfectum.

1. dicitur C] dicit P.

2. diceretur C] discernitur P.

3. et non laborans *geminavit* C : *def.* P.

4. laborans sanus est — non laborans C] *om.* P.

5. aut C] et P.

6. quid C] quia P.

7. praesens] participium CP.

8. praeterito P] praesenti vel praeterito C.

9. consignificat P] significat C.

10. consignificat — consignificat] significat — consignificat C : consignificat — significat P.

Et ideo dicitur¹ participium praesentis² temporis nec dicitur habere praeteritum nisi cum adiungitur cum alio eiusdem naturae quo³ mediante educatur praeteritum imperfectum, quod habuit incomplete, in actum,⁴ et ideo quando ordinatur cum praeterito, /C 141rA/ et maxime cum praeterito imperfecto, habet duplex tempus, praesens per naturam propriam, aliud partim per naturam propriam, partim per naturam⁵ verbi. Cum autem ordinatur cum verbo praesentis temporis, tantum habet praesens, et ideo dicit Aristoteles in Littera quod haec duo sunt verae 'laborans sanabatur' et 'non laborans'⁶ propter diversos sensus,⁷ et haec solum est vera 'non laborans sanus est'. Et ex dictis patet quod valde proprie dicebat⁸ 'laborans sanabatur' potius quam 'sanatus⁹ est' tum¹⁰ propter convenientiam participii cum imperfecto¹¹ cum propter hoc quod verbum passivum tempus praeteritum non habet perfectum nisi per circumlocutionem. Sed de hoc non curo.¹²

Per hoc patet responsio ad prima quaesita et obiecta.¹³

<Ad 3> Ad aliud dicendum quod in duabus orationibus posuit¹⁴ duo verba quorum unum est activae vocis et alterum passivae, et ideo dixit quidlibet facere aut¹⁵ pati.

<Ad 4> Ad aliud dicendum quod si participium verbo praeterito supponat incidit¹⁶ multiplex eo quod participium tempus consignificat; si autem nomen supponat,¹⁷ non est vere multiplex eo quod nomen¹⁸ tempus non consignificat, sed ex hoc causantur plures causae /P 6vA/ veritatis.

<Ad 5> Ad ultimum dicendum quod cum dico 'animal currit', quia terminus communis unum habet significatum et non accipitur secundum

---

1. dicitur C] dicit P.

2. praesentis C] praesenti *vel* praeteriti P.

3. naturae quo] naturae quae C : materiae P.

4. actum C] actu P.

5. propriam — naturam P] *om.* C.

6. laborans C] laborans et non P.

7. sensus C] *om.* P.

8. dicebat C] dicebatur P.

9. sanatus C] sanus P.

10. tum C] tantum P.

11. imperfecto] et *add.* P.

12. curo P] facio vim C.

13. prima — obiecta P] primo quaesitum et ad obiecta C.

14. orationibus posuit] rationibus posuit C : orationibus possunt P.

15. quidlibet facere aut] quidlibet facere *vel* C : quodlibet aut facere aut P.

16. incidit] ibi cadit CP.

17. nomen supponat] nomen supponit C : non supponat P.

18. nomen C] unum P.

diversa accidentia, ideo ibi non incidit multiplex; quia tamen plura sunt supposita in quibus¹ significatum potuit salvari, ideo plures sunt causae veritatis, et non est ibi multiplex quamvis sint plura reducta in² unum, quia multiplex in dictione ponitur quando plura intellecta vel significata³ — sumendo significatum in extensu ad consignificatum⁴ — reducuntur ad unitatem ex parte vocis solum et non ex parte rei. Et hoc rationabiliter: cum enim multipliciter completio sit unitas in dictione, unitate dictionis perficitur;⁵ haec autem fuit unitas vocis.

Utrum autem posset poni multiplicitas ex parte rei postea inquiretur.

De distinctionibus autem istis, utrum diversa relatio (ut nominalis et pronominalis ad diversa relatio⁶), et dictionem⁷ teneri syncategorematicae et categorematicae (vel significare⁸ rem vel modum, quod idem est), et huiusmodi alia disputationi relinquo.⁹

-
1. tamen — quibus] complura sunt supposita in quibus $\bar{P}$: tamen plura supposita habet in quibusdam C.
  2. ibi multiplex — in P] multiplicitas quamvis ibi sint multa reducta ad C.
  3. intellecta vel significata *scripsi*] intellecta significata ut significata P : intellecta ut significata C.
  4. sumendo — consignificatum P] communiter sumendo significatum C.
  5. perficitur C] perficitur P.
  6. pronominalis — diversa] pronomina vel (*vel*: et) \ad/ diversa relatio C; pronominalis et relatio diversa P.
  7. dictionem C] dictionum P.
  8. significare C] *om.* P.
  9. disputationi relinquo P] disputatio relinquatur C.

Roberti Anglici, *Comm. in Arist. SE* [SE 52]

O = Oxoniensis Bodleianus Canon. Misc. 403

226vA. <Lectio 5>

<165b30> SUNT AUTEM SECUNDUM AEQUIVOCATIONEM etc.

Superius Auctor posuit divisionem modorum arguendi quantum ad causas suas apparentiae dicens quod quaedam habent apparentiam a parte vocis sive signi, quaedam a parte rei sive significati; et posuit subdivisionem. In ista parte prosequitur de membris subdivisionis, et dividitur haec pars in tres, quia locorum sophisticorum in dictione quidam generant actualem multiplicitem, quidam potentialem, quidam phantasticam. Primo ergo determinat de illis in quibus est actualis multiplicitas, secundo de illis in quibus est potentialis multiplicitas, tertio de illis in quibus est phantastica multiplicitas.

Prima pars est praesentis lectionis, et dividitur in duas partes, in quarum prima determinat de modis propriis aequivocationi et amphiboliae, quae habent multiplicitem actualem. In secunda parte determinat de modis communibus aequivocationi et amphiboliae, ut ibi Sunt autem tres modi communes. Et prima pars dividitur in duas, in quarum prima determinat de modis propriis aequivocationis, in secunda determinat de modis propriis amphiboliae, ut ibi Secundum amphiboliam autem etc. Et prima pars dividitur in duas, in quarum prima proponit quod intendit, in secunda subiungit exempla.

In prima parte dicit sic: quod sunt orationes huiusmodi secundum aequivocationem quae sequuntur, ut quoniam discunt scientes. Et debet sic formari paralogismus: 'grammatici discunt, et scientes sunt grammatici, ergo scientes discunt', grammatici enim discunt secundum os, id est secundum officium oris, sunt enim sermocinales. Et approbat huiusmodi exemplum dicens quod 'discere' est aequivocum ad intelligere eum qui utitur disciplina et ad accipere disciplinam. Et potest hoc diversimode exponi. Quia quidam dicunt quod ad addiscere duo exiguntur, sc. ut recipiantur figurae scibiles et ut fiat conversio supra receptum et iudicium de receptis; unde 'discere' est aequivocum ad recipere figuras scibiles et ad iudicare de receptis. Sed ista expositio non est bona, sicut mihi videtur, quia conclusio debet esse duplex, sc. 'scientes discunt', uno modo conveniens, alio modo non; sed sic sumendo 'discere' semper conclusio erit falsa, quia scientes neque recipiunt ab aliis figuras scibiles in quantum huiusmodi, neque iudicant de receptis, quia nihil recipiunt.

Et ideo dicendum quod ponit auctor hoc exemplum quia 'discere' in graeca lingua est aequivocum similiter et in gallica, quia iste liber fuit translatus. Potest enim significare doctorem vel discipulum, quia dicitur in gallico 'mon fil apren bien', et ad magistrum debemus dicere 'aprendes bien mon fil'.¹ Sed in latino non est aequivocum 'addiscere', quia ad discipulum dicemus 'addiscas bene', ad magistrum 'doceatis eum bene'. Ideo dicit quod — quantum ad graecum — 'addiscere' est aequivocum ad intelligere eum qui utitur disciplina, id est doctorem, et ad intelligere eum qui accipit disciplinam, id est discipulum; quemadmodum si dicerem "Canis est aequivocum ad intelligere latrabile et ad intelligere marinum.

Consequenter ponit aliud exemplum dicens mala bona sunt, et debet sic formari: 'quaecumque expediunt bona sunt, sed mala expediunt, ergo mala bona sunt'. Et est 'expediens' dictum multipliciter, quia necessarium respectivum quod est malum, ut reicere merces in mari, est necessarium ad salvationem sive ad evasionem(?), tamen simpliciter malum est. Duplex enim est expediens, et non dicit hoc ut solvat, sed ut approbet exempla, quia in isto libro non intendit solvere sed componere; et sic intelligendum de omnibus aliis exemplis.

Consequenter ponit alios paralogismos dicens Amplius eundem stare et sedere, et laborare et sanum esse, et ponit maiores ad haec² et primo ad primum dicens 'qui surgebat stat, sedens surgebat, ergo sedens stat', similiter 'qui sanabatur sanus est, laborans sanabatur, ergo laborans sanus <est>', et huiusmodi non differunt nisi in materia. Et approbat huiusmodi exempla dicens quod hoc participium 'laborans' et hoc participium 'sedens' iunctum cum quolibet verbo, sive significet actionem sive passionem, non unum significat sed plura, sc.³ quandoque praesens tempus consignificat, quandoque praeteritum, unde "laborans est sanus sed non laborans nunc sed prius", quasi⁴ dicat "haec 'laborans sanus est' duplex est quia 'laborans nunc sanus est' falsa est, haec 'la/226vB/laborans prius sanus est' vera est.

Et notandum quod differunt huiusmodi exempla. Quia quidam dicunt quod primum⁵ exemplum est de aequivocatione quae provenit ex princi-

---

1. fil] *vel* fis O.

2. haec] *subaudi* exempla.

3. sc.] *sed* O.

4. quasi] *quare* O.

5. primum] *huiusmodi* O.

pali significatione, secundum exemplum est ex multiplicitate analogiae et de analogo, tertium est de aequivocatione quae provenit non ex diversa significatione sed ex consignificatione. Sed hoc nihil est, quia multiplicitas analogiae non facit aequivocationem, quia aequivocatio impedit formam syllogismi, sed analogia non impedit syllogismum; bene enim sequitur 'omne ens currit, quantitas est ens, ergo quantitas currit', unde commune analogum potest distribui pro qualibet parte. Et ideo dicendum quod exempla differunt in hoc quia in primo exemplo est multiplicitas in primo¹, in secundo exemplo in medio, in tertio exemplo in postremo sive in minori extremitate. Quia 'grammatici discunt', 'discere' enim est aequivocum et est maior extremitas; 'expediens' vero est aequivocum et est medius terminus in secundo [vero] parallogismo; 'laborans' vero est aequivocum et est minor extremitas. Sicut ergo differt primum, medium et ultimum, ita differunt huiusmodi parallogismi.

Consequenter determinat de parallogismis amphiboliae. [.../227rA/ ...]

Consequenter determinat de modis communibus aequivocationi et amphiboliae. [...]

Hic quaeruntur tria. Primum est de prima parte, secundum de secunda, tertium de tertia.

Circa primum sic:

1. Cum commune ante proprium, videtur quod prius deberet determinare modos communes aequivocationis et amphiboliae quam proprios modos.

2. Item quaeritur quare aequivocatio et amphibolia dicuntur generare actualem multiplicitem, compositio et divisio potentialem, figura dictionis phantasticam.

Si dicatur quod propter hoc quia nomen aequivocum actu multa significat et oratio amphibolica dicitur multa significare actu: <aut> a parte proferentis, et hoc non est verum, quia nomine semel sumpto non est utendum aequivoce; aut a parte audientis, et hoc non est verum, quia anima, cum sit simplex, non potest plura apprehendere simul. Si vero dicatur quod quia uni repraesentat unum sensum, alii alium, secundum hoc videtur [secundum hoc videtur] quod cum similiter oratio secundum compositionem et divisionem repraesentet uni unum sensum et alii alium, quod in oratione secundum compositionem et divisionem debeat

---

1. primo] praedicato O.

esse actualis multiplicitas sicut in oratione secundum aequivocationem et amphiboliam.

3. Item videtur quod aequivocatio non differat ab amphibolia nec debeat facere alium locum sophisticum, quia aequivocatio provenit ex multiplicitate dictionis, amphibolia ex multiplicitate orationis; ergo cum unitas dictionis non differat ab unitate orationis, quia unitas partium non facit numerum cum unitate totius, quia sic quodlibet totum esset multa, videtur ergo quod aequivocatio non differat ab amphibolia.

Item, albedo in pede et in toto corpore non differt nisi secundum materiam; ergo videtur quod nec multiplicitas in dictione et oratione.

4. Item, sicut contingit credere multa esse significata propter multitudinem signorum, ita contingit credere esse unitatem significati propter unitatem signi et econverso; ergo videtur quod debemus habere unum locum sophisticum qui fieret ex eo quod signa essent plura, significatum unum, sicut habemus ex eo quod signum est unum et significata plura.

5. Item, cum aequivocatio fiat tripliciter, ex significatione et con-significatione et transumptione, videtur quod deberet ponere parallogismum ex transumptione secundum aequivocationem.

6. Item, cum aequivocatio fiat penes casus, ut 'quicumque sunt episcopi sunt homines, sed isti asini sunt episcopi, ergo isti asini sunt homines', videtur quod deberet ponere talem parallogismum.

7. Item, quaeritur quare potius ponat exemplum de diversitate temporis quam alterius accidentis.

8. Item, videtur quod in suo exemplo sit amphibolia et non aequivocatio. Ita enim est in appellationibus quod terminus communis accidentalis supponens verbo de praeterito supponit pro praesentibus et pro praeteritis; ergo cum dicitur 'laborans sanabatur' li 'laborans' supponit pro praesentibus ac pro praeteritis/ ratione ordinationis eius /227rB/ cum verbo praeteriti; ergo cum aequivocatio fiat in sola dictione et non in dictione ordinata cum alia, videtur quod hoc exemplum non sit de aequivocatione.

9. Item, quaeritur utrum aequivocatio impediat formam syllogismi inferentis.

Et videtur quod non, quia si dicatur 'omnis canis currit, marina belua est canis, ergo marina belua currit' hic est modus et figura; ergo cum forma syllogismi Priorum sit modus et figura, hic est syllogismus Priorum; et ita aequivocatio non impedit formam syllogismi inferentis.

Sed contra: Non fit sumptio sub medio; ergo neque ibi est figura neque modus.

<Ad 1> Ad primum dicendum est quod commune per praedicationem prius est quam speciale, sed commune per participationem †huiusmodi sequitur extrema;† et huiusmodi sunt communes per participationem, participant enim inter se aequivocationem et amphiboliam.

<Ad 2> Ad aliud dicendum quod illa oratio dicitur habere actualem multiplicitatem, sive illud nomen, quod significat plura existens una secundum materiam et formam; quia forma et actus idem. Unde orationes secundum aequivocationem et amphiboliam dicuntur habere actualem multiplicitatem quia ipsae existentes eadem secundum materiam et formam significant plura quantum est de se, dicuntur vero illae orationes significare potentialem multiplicitatem quae significant plura et sunt eadem¹ secundum materiam, non tamen secundum formam; quia materia et potentia idem. Unde orationes secundum compositionem et divisionem et accentum potentialem multiplicitatem significant sive generant, quia sub identitate vocis secundum substantiam plura significant. Istae vero dicuntur habere phantasticam multiplicitatem non quia apparent esse multiplices et non sunt, sed quae sunt ex eo quod unum est diversimode collatum; quia phantasia est prima virtus conferens, quia proprii sensus et particulares non conferunt sed solum apprehendunt — ‘a’ enim de se non est multiplex, sed ex collatione eius cum hoc quod dico ‘musa’ et hoc uod dico ‘poeta’ plura significat.

<Ad 3> Ad aliud dicendum quod licet pars in ratione partis non habeat aliam scientiam a scientia totius, tamen illud quod est pars potest habere aliam unionem a suo toto. Unde dictio in quantum est pars orationis, licet non habeat aliam unionem ab oratione, tamen in quantum est signum comparatur ad suum significatum sicut oratio ad suum significatum, et habet aliam unitatem a toto. Unde dicendum quod cum aequivocatio proveniat ex diversa significatione dictionis, et amphibolia ex diversa significatione orationis, alia autem sit unitas in specie dictionis et orationis, quia unitas dictionis quantum ad logicum est unitas indivisibilis,² unitas orationis est unitas colle<ctiva>. Sed si dicatur ‘punctus est unus’ ‘domus est una’ ‘mundus est unus’, non est unum

1. eadem] eadem O.

2. indivisibilis] vel individualis O compendio indi¹ usus.

eiusdem rationis, quia punctus est unus unitate indivisibilitatis, domus unitate colle<ctiva> sive aggregatione, mundus unus unitate ordinis (non enim mundus habet unam formam). Similiter cum 'unitas' dicatur aequivoce de unitate dictionis et orationis, constat quod motivum principium aequivocationis et amphiboliae differunt in specie, et ideo sunt loci diversi.

Et si opponatur quod communicant in defectu, unde cum¹ determinat eorum reductionem simul reducit aequivocationem et amphiboliam et figuram dictionis, ergo deberent convenire in apparentia et non esse loci diversi. —

Et dicendum quod defectus est multitudo sive pluralitas; sed pluralitas, sive sit hominum sive angelorum sive punctorum, non dicitur aequivoce sicut unitas; ergo cum unitas sit motivum principium, non possunt communicare in motivo principio licet in defectu communicent.

Item, loci non distinguuntur sophistici ad invicem penes defectum sed penes causam apparentiae, et propter hoc licet communicent in defectu, nihilominus possunt esse loci diversi cum differant in motivo principio.

<Ad 4> Ad aliud dicendum quod licet aliquis deciperetur credendo significata esse plura cum signa sint plura, non tamen secundum locum sophisticum, quia locus sophisticus est apparens syllogismus non existens, unde sophista quaerit apparentiam. Sed si aliquis crederet syllogismum non valere in quo ponuntur plura nomina ex eo quod crederet plures res respondere illis, iam crederet syllogismum esse non syllogismum, et ita non deciperetur secundum locum sophisticum. Sciendum tamen quod non est aequivocatio si dicatur 'nomen est unum. /227vA/ ergo res una', quia nomen non debet sumi ut conceptum sed ut exercitum †prout in ipso exercitu credo illud significare unum. †

<Ad 5> Ad aliud dicendum quod quia transumptio non inest dictioni per orationem neque orationi per dictionem, sed inest aequaliter utrisque, ideo non ponit aliquam orationem ex transumptione secundum aequivocationem in illa parte in qua determinat modos communes.

<Ad 6> Ad aliud dicendum quod casus est accidens respectivum et principium constructionis, et ideo cum aequivocatio fiat in dictione secundum se et absolute sumpta, amphibolia ex dictione comparata ad aliam, casus non facit aequivocationem sed potius amphiboliam. Unde si dicatur 'quicumque sunt \episcopi/ sunt homines, isti asini sunt episcopi,

---

1. cum] hic O.

ego isti asini sunt hominis', ibi est amphibolia ex diversa ratione construendi.

<Ad 7> Ad aliud dicendum quod quia tempus non est principium constructionis verbi neque participii cum alio, ideo potius ponit exemplum de consignificatione temporis quam alterius accidentis, quia aequivocatio fit in dictione absoluta. Et si opponatur quod tempus est principium ordinandi verbum vel participium cum adverbio, et ita cum alio, dicendum quod adverbium non est pars quantum ad logicum.

<Ad 8> Ad aliud dicendum est quod huiusmodi multiplicitas non attenditur ex ordinatione huius participii 'laborans' cum verbo praeteriti, sed a se, quia omne participium praesentis temporis de se¹ plura consignificat tempora. Unde quantum ad hoc quod sit ibi aequivocatio non necesse est ut apponatur ibi verbum, quia diversa suppositio non facit aequivocationem, ut si dicatur 'album fuit disputaturum' hic non est aequivocatio, unde dicit Aristoteles quod articulus appositus non impedit aequivocationem, quia hoc quod est 'hic Coriscus' est aequivocum sicut 'Coriscus',^a sed potius est ibi figura dictionis.

<Ad 9> Ad aliud dicendum quod aequivocatio et alii loci sophistici impediunt primo et principaliter syllogismum probantem, ex consequenti syllogismum inferentem. Quia cum dicitur 'omnis canis currit, marina belua est canis, ergo marina belua currit', aut sumitur ibi vox circumscripta significatione, et sic non est ibi locus sophisticus, quia tantum valet 'omnis canit currit' quod 'omne B est A', sed in talibus terminis non est locus sophisticus; aut sumuntur significationes sub illis vocibus, et sic, cum non resumatur idem medium sed ponantur quattuor termini, non est forma syllogismi Priorum.

---

1. praesentis temporis de se] de se praesentis temporis O.

---

a. Arist. SE 17.175b18-27